

Demokratenes program vedtatt av landsmøtet 2019.

Kapittel nr.	Avsnitt nr.	Navn	Side
1		DEMOKRATENES IDEOLOGI OG GRUNNSYN	4
2		LANDETS STYRING	5
	2.1	SELVSTYRE	5
	2.2	KOMMUNEN	6
	2.3	MONARKIET	6
	2.4	DET NORSKE FLAGG OG RIKSVÅPEN	6
	2.5	RETTSSIKKERHET OG MENNESKERETTIGHETER	6
3		FINANSPOLITIKK	7
	3.1	ØKONOMISK SYSTEM	7
	3.2	SKATTE- OG AVGIFTSSYSTEMET	8
	3.3	AREVEAVGIFT	9
	3.4	BOLIGSKATT OG EIENDOMSAVGIFT	9
	3.5	BILAVGIFT	9
	3.6	SMÅ OG MELLOMSTORE BEDRIFTER	9
	3.7	FATTIGDOM I NORGE	10
	3.8	KILDESKATT PÅ PENSJONER I UTLANDET	10
	3.9	ALDERSPENSJON	10
	3.10	UFØRHET	10
	3.11	PLEIEPENGER	10
	3.12	ALKOHOL	10
	3.13	OFFENTLIGE LEDERLØNNINGER OG SLUTTPAKKER	11
	3.14	SINGLEFRADrag	11
4		UTENRIKS OG FORSVAR	11
	4.1	ALLIANSEPOLITIKK – NATO	11
	4.2	DET NORSKE FORSVARET	12
	4.3	HEIMEVERNET	12
	4.4	ISRAEL OG MIDTØSTEN	13
	4.5	TERROR – SAMFUNNSSIKKERHET	13
	4.6	FN	14
	4.7	EU, EØS OG SCHENGEN	14
	4.8	HANDELSAVTALER	15
	4.9	INTERNASJONAL BISTAND	15
	4.10	MENNESKERETTIGHETER	16
5		LOV OG ORDEN	16
	5.1	KRIMINALITET	16
	5.2	DOMSTOLENE	16
	5.3	FRI RETTSHJELP	17
	5.4	FOREBYGGING	17

	5.5	GJENGANGERE	18
	5.6	ORGANISERT KRIMINALITET	18
	5.7	POLITIET	18
	5.8	REHABILITERING	19
	5.9	SONINGSKØ	19
	5.10	FENGSEL OG KRIMINALOMSORGEN	20
	5.11	INNSATS MOT RADIKALISERING	20
	5.12	TRYGDEMISBRUK, SVINDEL OG ØKONOMISK KRIMINALITET	20
	5.13	TVANGSEKTESKAP	21
	5.14	VOLDTEKT	21
	5.15	NARKOTIKA	21
6		INNVANDRINGS- OG ASYLPOLITIKK	21
	6.1	ASYLSØKERE OG FLYKTNINGER	21
	6.2	AVSLAG PÅ SØKNAD	23
	6.3	OPPHOLDSTILLATELSE	23
	6.4	FLYKTNINGER I NÆROMRÅDET	23
	6.5	KVOTEFLYKTNINGER	23
	6.6	SÆRBEHANDLING OG FORBUD MOT SLØR	23
	6.7	ULOVLIGE INNVANDRERE	23
	6.8	ARBEIDSINNVANDRING	24
	6.9	FAMILIEGJENFORENING	24
	6.10	STATSBORGERSKAP	24
	6.11	KORANSKOLER	25
	6.12	INTEGRERING	25
7		HELSE OG OMSORG	25
	7.1	ELDREOMSORG OG ELDREHELSE	25
	7.2	RETT TJENESTE TIL RETT TID	25
	7.3	DEMENS	26
	7.4	EGENANDELER	26
	7.5	ØREMERKET TILSKUDD	26
	7.6	FOREBYGGING	26
	7.7	FASTLEGEORDNINGEN	26
	7.8	KREFT	26
	7.9	REHABILITERING	27
	7.10	ABORT	27
	7.11	RUSPOLITIKK	27
	7.12	HONNØRPOLITIKK	28
	7.13	PSYKIATRI	28
	7.14	FUNKSJONSHEMMEDE	28
	7.15	HELSESTASJONER	29
	7.16	PSYKISK HELSE	29

	7.17	SYKEHUSENE	29
	7.18	SYKEPLEIERE OG OMSORGSARBEIDERE	29
	7.19	TANNHELSE	29
	7.20	ALDERSHJEM OG SYKEHJEM	29
	7.21	AMBULANSETJENESTEN	30
	7.22	AKTIV DØDSHJELP	30
8		FORSKNING OG UTDANNING	30
	8.1	GRUNNSKOLEN	30
	8.2	REALFAGSLØFTET	31
	8.3	SKOLEFRITIDSORDNINGEN (SFO)	31
	8.4	KARAKTERER	31
	8.5	VIDEREGÅENDE SKOLE	31
	8.6	FRAVÆRSGRENSEN	32
	8.7	HØYERE UTDANNING	32
	8.8	FORSKNING	32
	8.9	PRIVATE SKOLER	33
9		FAMILIEPOLITIKK	33
	9.1	FAMILIEN	33
	9.2	BARNEHAGE	33
	9.3	BARNEVERN	34
	9.4	LIKESTILLING	34
10		LANDBRUK, FISKERI OG SKIPSFART	35
	10.1	LANDBRUK OG SKOGBRUK	35
	10.2	DYREVELFERD	36
	10.3	FISKERINÆRINGEN	37
	10.4	SKIPSFART	37
11		MILJØVERN OG NATURVERN	37
	11.1	NATURVERN OG FRILUFTSLIV	37
	11.2	KLIMA	38
12		SAMFERDSEL OG KOMMUNIKASJON	38
	12.1	ØKTE INVESTERINGER	38
	12.2	VEIER OG BILER	39
	12.3	KOLLEKTIVTRANSPORT	39
13		KULTUR, IDRETT OG MEDIEPOLITIKK	40
	13.1	KULTURARVEN	40
	13.2	MUSIKK OG TEATER	40
	13.3	OFFENTLIG STØTTE	40
	13.4	IDRETT	40
	13.5	TV, RADIO OG NRK	40
	13.6	AVISER OG PRESSESTØTTE	41
	13.7	FILM	41

14		RELIGION OG ETIKK	41
	14.1	KRISTENDOMMEN OG GRUNNLOVEN	41
	14.2	TROSSAMFUNN	41
	14.3	ISLAM	41
	14.4	NORRØN KULTURARV	42
15		ARBEID OG VELFERD	42
	15.1	ARBEIDSLIV	42
	15.2	MIDLERTIDIGE ANSETTELSE	42
	15.3	NAV	42
	15.4	OFFENTLIG TJENESTEPENSJON	43
	15.5	OBLIGATORISK TJENESTEPENSJON (OTP)	43
	15.6	SØNDAGSÅPNE BUTIKKER	43
	15.7	BEMANNINGSBYRÅENE	43
16		INDUSTRI OG NÆRINGSPOLITIKK	43
	16.1	INDUSTRI OG NÆRINGSLIV	43
17		OLJE- OG ENERGIPOLITIKK	44
	17.1	PETROLEUMSVIRKSOMHETEN	44
	17.2	ENERGI	44

1. DEMOKRATENES IDEOLOGI OG GRUNNSYN

DEMOKRATENE – Et nasjonalkonservativt folkeparti

Demokratene er et parti med nasjonalistisk grunnsyn, som betrakter verdikonservativisme og den solidariske velferdsmodell som nødvendige forutsetninger for å videreføre vårt gode samfunn, samt skape økonomisk og sosial trygghet. Den demokratiske nasjonalismen, eller patriotismen om en vil, er det viktigste verktøyet for å skape en felles kulturell identitet og den indre solidariteten som et hvert velfungerende samfunn trenger for å blomstre og utvikle seg.

Eiendomsrett og markedsøkonomi er en forutsetning for demokratiet. For å være et attraktivt land for næringsetablering må Norge ha stabile rammebetingelser med minst mulig byråkrati og skjemavelde.

Demokratene tar sterk avstand fra forskjellsbehandling av mennesker basert på kjønn, etnisitet eller seksuell legning, og vi vil styrke den enkelte borgers rettigheter slik grunnloven legger opp til jf. eiendomsrett, næringsfrihet, personlige frihet, yringsfrihet og organisasjonsfrihet.

Vi tar avstand fra enhver form for totalitær og autoritær statsmakt eller ideologier som sikter mot dette, og stiller oss svært kritiske til enhver overføring av myndighet fra borgerne til det offentlige. Fundamentalt i Demokratenes samfunnssyn er troen på enkeltmenneskets rett til å bestemme over eget liv. Demokratene vil derfor bekjempe umyndiggjøringen av enkeltmennesket ved å redusere påbud og restriksjoner til strengt nødvendige reguleringer.

Demokratene vil kjempe for bedre vilkår for de vanskeligstilte og fattige, samt være en garantist for videreutvikling av velferdssamfunnet. Familien, enkeltmennesket og den private eiendomsrett og råderett er de mest grunnleggende bærebjelkene i samfunnet.

Vår politikk bygger på folkestyre, med desentralisert politisk makt og avgjørelse i folkevalgte organer, samt å lovfeste bindende folkeavstemninger som en del av vårt konstitusjonelle system. De politiske nivåer begrenses til kommune og stat.

Demokratene vil opprettholde Norge som en fri, selvstendig og udelelig stat som er eid og styrt av Norges innbyggere. Vern om liv og trygghet for alle vil sikre et samfunn preget av medmenneskelighet. Norsk kultur skal bevares. På den måten vil vi styrke vår lokale og nasjonale identitet og ta vare på vår kulturelle arv. Demokratene vil styrke vernet om eiendomsretten, ytringsfriheten og personvernet. Demokratene vil motarbeide at Norge selges bit for bit til utenlandske interesser. Norske naturressurser, eiendommer og selskaper skal ikke styres av utenlandske stater og kapitalinteresser.

Vi har tro på at en fornuftig og miljøvennlig utnyttelse av naturrikdommene vil gi økt verdiskapning. Ved å ta kysten og distriktene i bruk vil vi sikre retten til våre havområder, styrke vårt næringsliv, vårt miljø og vår kultur. Demokratene vil arbeide for at biologisk mangfold og økologisk balanse gir en bærekraftig utvikling og høsting.

Ved å styrke lokaldemokratiet vil Demokratene styrke et mangfoldig og livskraftig samfunn. Desentralisering av makt vil gi enkeltmennesket mulighet til å være med på å bestemme over egen livssituasjon. Slik vil Demokratene styrke de sosiale nettverk i lokalsamfunn og arbeidsliv. Velferden skal være tilgjengelig for alle – uansett hvor man bor i landet. Rettsstaten og demokratiet skal videreutvikles. Demokratene ønsker en blandingsøkonomi med naturlig maktfordeling mellom privat sektor og offentlig sektor.

Demokratene mener at stabil bosetting gir de beste forutsetninger for å skape et samfunn preget av trygghet og samhold. Vi vil derfor arbeide for at folk flest skal ha arbeid, medbestemmelse og et godt miljø der de bor og har sine sosiale nettverk.

Demokratene vil føre en restriktiv innvandringspolitikk. Det må være en selvfølge at innvandrere lærer seg norsk og innretter seg etter norske lover og regler.

Demokratene er imot norsk medlemskap i EU og EØS og er motstander av Schengen – avtalen. Norge bør basere sitt forhold til EU på en handelsavtale som gir oss mulighet til å sikre nasjonal kontroll over arbeidsmarked, naturressurser og nøkkelbedrifter. Grensekontrollen skal gjeninnføres mot EU.

Demokratene vil fremme et likeverdig samarbeid mellom selvstendige og folkestyrte nasjoner. Norge skal ha et sterkt og fleksibelt forsvar av hele landet bygget på alminnelig verneplikt og medlemskap i NATO.

Vi videreutvikle demokratiet og hegne om medmenneskelige og kristne grunnverdier.

- Vi vil verne om et nasjonalkonservativt kongehus.
- Vi vil styrke eiendomsretten, ytringsfriheten og enkeltindividets personvern.
- Vi vil ha en kristen formålsparagraf for skolen og barnehagene.
- Vi vil legge til rette for økologiske og bærekraftige verdier.
- Vi vil arbeide for stabile samfunnsforhold ved å gi folk arbeid, medbestemmelse og et godt miljø der de bor og har sine nettverk.
- Vi vil verne enkeltmennesket mot overgrep både fra offentlige og private maktkonsentrasjoner.
- Vi sier Nei til norsk medlemskap i EU, EØS og Schengen.

2. LANDETS STYRING

2.1 SELVSTYRE

Demokratene ønsker et vennskapelig samarbeid med alle demokratiske og frihetselskende nasjoner i verden, men vi kan ikke akseptere at Norge avgir suverenitet til noen overnasjonale utenlandske organer.

Vi vil derfor trekke Norge ut av alle slike avtaler fra EU, EØS og Schengen. Grenseposter bør gjenoprettes straks med bevæpnet personell.

I Norge har kan befolkningen øve innflytelse over hvorledes landets styres gjennom deltagelse i valg. Men innflytelsen er svært indirekte og derfor også uhyre svak. Vårt politiske system gjør det mulig for et lite

mindretall i folket å tilrive seg makten over det store flertallet i viktige saker. Landet styres i realiteten ikke av folket, men av en liten elite.

Demokrati betyr egentlig «folkemakt», og Demokratene vil gi makta tilbake til folket ved å innføre ekte demokrati ved følgende tiltak:

- Dersom en prosent av de stemmeberettigede, eller ti prosent av stortingsrepresentantene, krever det skal det holdes folkeavstemning om lovsaker. Utfallet av folkeavstemningene skal være bindene.
- Dagens storting er ikke en representativ forsamling. Årsaken er at hvilke personer som skal sitte på Stortinget, ikke avgjøres av folket, men internt i partiene. For å gjøre Stortinget mer representativt skal retten til å velge ut hvilke personer som skal sitte på Stortinget, flyttes fra partiene til velgerne. Velgerne skal få seg forelagt en liste med kandidater som ønsker å bli valgt inn på Stortinget. Velgerne skal selv velge ut hvilke personer de ønsker skal representere dem. Antallet kandidater på listen som velgerne får seg forelagt skal være begrenset. Retten til å stå på den felles valglisten som velgerne skal plukke personer de ønsker å stemme på fra, skal kandidatene vinne ved innsamling av underskrifter.
- Kandidater til folkevalgte organer kan velge å melde seg inn i partier. Partiene skal ha krav på presentasjon på TV. Retten til presentasjon på TV skal baseres det samlede antallet medlemmer fra det enkelte parti som stiller til valg på de fylkesvise felles valglistene.

2.2 KOMMUNEN

Demokratene vil styrke det kommunale selvstyret i kombinasjon med økt brukermedvirkning og delegering av makt ned til lokale politiske organer. Kommunene må få større mulighet til å kontrollere sine inntekter og utgifter, og større frihet til å organisere sine tilbud på den måten de mener innbyggerne har størst utbytte av.

I tillegg skal grunnleggende velferdsgoder som helsetjenester, sosialtjenester og utdanning sikres befolkningen, uavhengig av kommunal økonomi, gjennom statlig differensiert stykkprisfinansiering. Innbyggerne i en kommune har rett til å styre seg selv i saker som primært er av lokal interesse, og som ikke ved annen lov er lagt til andre.

Vi vil advare mot at regjeringen pålegger kommunene nye oppgaver uten de nødvendige økonomiske forutsetninger er oppfylt. Demokratene vil arbeide for minimumsstandarder på det sosiale feltet, slik at den gir den samme sikkerheten uavhengig av hvilken kommune en borger bosetter seg i. Dersom staten gjennom nye lover og regler pålegger et underordnet forvaltningsnivå økte utgifter, må staten finansiere disse ved øremerking.

2.3 MONARKIET

Demokratene vil at Norge skal forbli et konstitusjonelt monarki som beskrevet i Grunnloven. Demokratene ønsker å verne om Monarkiet som er en vesentlig del av vår politiske og kulturelle historie. Det norske monarkiet skal som institusjon være nasjonalkonservativt og alltid sette Norges interesser, norsk kulturidentitet og den norske kristne kulturarven først.

2.4 DET NORSKE FLAGG OG RIKSVÅPEN

Det norske flagg er Rødt, Hvitt og Blått med kors. Dette skal bestå uforandret. Det norske riksvåpen med Løve, Øks og Kors skal bestå.

2.5 RETTSSIKKERHET OG MENNESKERETTIGHETER

Demokratenes vil arbeide for å spre kunnskap om menneskerettigheter og bekjempe vold og undertrykkelse, for eksempel kjønnslemlestelse, tvangsekteskap, menneskehandel og seksuelt misbruk av barn.

Rettsikkerhet er viktig for å sikre de individuelle friheter. Staten er ikke ufeilbarlig. Statens makt kan føre til overgrep mot innbyggerne. Noe vi har sett mange eksempler på. I myndighetsutøvelsen må statens oppgave

ikke begrense eller regulere rettighetene til enkeltpersoner, men verne og beskytte rettighetene. Uansett hvor de konstitusjonelle rettigheter eller andre grunnleggende rettigheter er i faresonen, bør Stortinget utarbeide lovgivning for å sikre effektiv rettslig kontroll av myndighetenes atferd.

Menneskerettighetene skal sikre grunnleggende rettigheter til enkeltpersoner i forhold til staten og borgerne.

Norge har sluttet seg til Den europeiske menneskerettskonvensjonen. Den europeiske menneskerettsdomstolen håndhever Den europeiske menneskerettskonvensjon. Denne domstolen kan sette til side avgjørelser fattet av norske domstoler. Demokratene mener at makten over den norske rettstilstanden skal forvaltes av nordmenn. Demokratene vil derfor at Norges høyesterett skal tolke Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og ikke en internasjonal domstol.

3. FINANSPOLITIKK

3.1 ØKONOMISK SYSTEM

Demokratene er et sentrumparti som ønsker en blandingsøkonomi med en maktbalanse mellom offentlig og privat sektor. På denne måten kan man beskytte den enkelte mot «overgrep» fra både offentlige og private maktgrupper. Forutsetningene for ét sosialt konservativt økonomisk system bygger på fri flyt av varer og tjenester, fri tilgang til markedene, frie og like vilkår slik at norsk næringsliv ikke skal få ulempe ved avgifter som virker konkurransehennende og setter arbeidsplasser i fare.

Demokratene vil føre en ansvarlig økonomisk politikk. Staten må legge gode rammer for en velfungerende økonomisk system som stimulerer til verdiskaping og velstand og styre sine finanser på en ansvarlig og forutsigbar måte. Næringslivet er avhengig både av gode rammevilkår for den enkelte næring, og av et godt investeringsklima med forutsigbare rammer.

Veksten i offentlig sektor må holdes lavere enn veksten i privat sektor. En for stor offentlig sektor vil trenge så stor finansiering fra privat sektor at det vil hemme verdiskapingen. Offentlig sektor må slankes og effektiviseres slik at innbyggerne får bedre tjenester.

Demokratene vil omlegge formuesskatten for å styrke bedriftenes tilgang på privat kapital og fjerne konkurranseulempen for norske arbeidsplasser. Demokratene tror og vil jobbe for sterkt privat eierskap. Det skal lønne seg å skape industriarbeidsplasser, og det skal lønne seg å arbeide i private næringer. Det skal lønne seg å arbeide og investere i egen bedrift og øvrig næringsliv.

Demokratene mener det er ønskelig at eldre arbeidstagere får tilbud om å stå i stilling lenge. Bedriftene finner det ofte lønnsomt å skifte ut eldre arbeidstagere selv om arbeidstagerne fremdeles har ønske om å arbeide og mye å bidra med. For å stimulere bedriftene til ansette eldre arbeidstagere ønsker Demokratene å fjerne arbeidsgiveravgiften for arbeidstagere over 62 år og innføre negativ arbeidsgiveravgift (lønnskudd) for arbeidstagere eldre enn 70 år.

Økte gebyrer og avgifter rammer folk flest hardt og er en form for skattlegging som bidrar til å forsterke de økonomiske forskjellene mellom folk med ulikt inntektsgrunnlag. Mens ordinære skatter beregnes ut fra inntekt, fastsettes gebyrer og avgifter uten hensyn til betalingsevne. Derfor slår avgiftsøkningene spesielt hardt ut i forhold til dem som har minst fra før.

Demokratene vil arbeide for et enklere og mer rettferdig skattesystem. Skatten på lave inntekter må være lav nok til at heldagsarbeid gir mulighet til å leve av egen arbeidsinntekt.

Selv om staten har store verdier må man unngå en situasjon hvor gode velferdsordninger og høyt statlig forbruk over tid gjør at statens økonomi ikke er bærekraftig.

DEMOKRATENE VIL:

- Ha mindre byråkrati som vil gjøre hverdagen enklere.
- Ha mindre skjemavelde og lavere etableringskostnader.

- Demokratene vil arbeide for at kontanter fremdeles skal være et fullverdig betalingsmiddel på lik

3.2 SKATTE OG AVGIFTSSYSTEMET

Demokratene er av den oppfatning at skattepolitikken skal sikre inntekter til nasjonen, bidra til rettferdig fordeling og et bedre miljø og fremme sysselsetting. Skatte- og avgiftssystemet gir viktige og forutsigbare rammebetingelser for norsk næringsliv, og innretningen av skattesystemet har stor betydning for verdiskapingen.

Skattesystemet bygger på noen prinsipper som ligger fast i Demokratenes videre arbeid for fremtidens skattesystem:

- Rettferdig og omfordelende. Demokratene vil kjempe for et skattesystem som skal sikre fremtiden for dagens og neste generasjon nordmenn. Dette kan best gjøres med et rettferdig skattesystem. Demokratenes skattesystem skal bygge på en forsiktig progressiv skattemodell. Samtidig vil Demokratene omlegge formuesskatten.
- Lav og bred. Brede skattegrunnlag som fanger opp faktiske inntekter, og forbruk, gjør det mulig å holde skattesatsene lavere enn de ellers måtte vært. Brede grunnlag (implisitt færre unntak og hull) er det beste utgangspunktet for å sikre høye skatteinntekter til lavest mulig kostnader for samfunnet.
- Effektivt, enkelt og forutsigbart. En investeringsbeslutning bør være den samme før skatt som etter. Dagens skattesystem favoriserer i stor grad lavproduktive investeringer i bolig og eiendom. Markedskorrigerende skatter skal begrenses slik at norsk industri og næringsliv ikke skal ha konkurransehemmende skatter og avgifter som setter arbeidsplasser i fare.

DEMOKRATENE VIL:

- Omlegge formuesskatten slik at ulike investeringer skattlegges likere. Reglene for formuesskatt skal ikke være utformet slik at de påvirker bedriftenes investeringsbeslutninger.
- At bedrifter i distriktene skal kunne styrke egenkapitalen ved skattemessige fordeler med fondsavsetninger.
- Ha reduserte gebyrer og avgifter på varer og tjenester som folk flest er avhengige av.
- Ha et enklere og mer rettferdig skattesystem.
- At dagens forbruksavgift på strøm fjernes og det gjeninnføres tilskudd til utjevning av nettleie.
- Fjerne arbeidsgiveravgiften for arbeidstagere over 62 år og innføre negativ arbeidsgiveravgift for arbeidstagere over 70 år.
- Demokratene vil heve innslagspunktetene for trinnskatt.

3.3 ARVEAVGIFT

Demokratene vil ikke gjeninnføre arveavgift. Den er usosial, den er en dobbel byrde på de pårørende og deres familier.

3.4 BOLIGSKATT OG EIENDOMSAVGIFT

Demokratene vil derfor sikre at flest mulig kan eie sin egen bolig. For å gjøre det lettere å kjøpe eller arve bolig,

må dokumentavgiften reduseres og arveavgiften må ikke gjeninnføres. Demokratene er imot fordelsskatt på bolig.

3.5 BILAVGIFT

Norge er et langstrakt land hvor bilbruk er en nødvendig del av infrastrukturen. Demokratene vil derfor at bilrelaterte avgifter som engangsavgift ved kjøp av ny bil, årsavgift og omregistreringsavgift skal reduseres. Vrakpanten skal økes. Bilrelaterte avgifter skal i større grad være i samsvar med det offentlige kostnader til bygging, drift og vedlikehold av veinettet.

DEMOKRATENE VIL:

- Redusere særavgiftnivået på bil og bilbruk.
- At avgifter i større grad skal være i samsvar med det offentlige kostnader til bygging, drift og vedlikehold av veinettet.
- At vrakpanten økes.
- Momsfritak på sikkerhetsutstyr for bil.
- Redusere avgiftene på drivstoff.
- Legge ned alle bomstasjoner i Norge
- Stemme mot veiprisning med GPS.

3.6 SMÅ OG MELLOMSTORE BEDRIFTER

Etablering og utvikling av små og mellomstore bedrifter er nøkkelen til økt sysselsetting og livskvalitet for folk. En stor andel av norsk verdiskaping skjer i små og mellomstore bedrifter. Derfor ønsker Demokratene bedre rammebetingelser som stimulerer til vekst og utvikling. Dette må blant annet skje ved redusert byråkrati og skjemavelde, samt en langsiktig og forutsigbar politikk.

Demokratene ønsker å gjøre det lettere for bedrifter med lav omsetning å få innvilget årlig momsoppgave (merverdiavgiftsoppgave). Vi mener at dagens maksimalnivå med en omsetning på en million kroner bør økes.

Demokratene vil gjøre dagens stivbente regelverk rundt forskuddsbetaling av skatt for næringsdrivende mer næringsvennlig, slik at næringsdrivende ikke unødig kommer i økonomiske vanskeligheter som følge av dette.

DEMOKRATENE VIL:

- At grensen for halvårlig innrapportering av moms økes til 10 millioner kroner.
- Heve grensen for revisjonsplikt til 10 millioner kroner for alle virksomheter som bruker autorisert regnskapsfører.
- Styrke rettsvernet for små og mellomstore bedrifter.
- Gjøre dagens regelverk rundt forskuddsbetaling av skatt for næringsdrivende mer fleksibelt.

3.7 FATTIGDOM I NORGE

Sosial trygghet er en viktig forutsetning for alles deltakelse i samfunnet. Da trengs gode offentlige velferdstjenester. Arbeid til alle er det viktigste virkemiddel mot fattigdom. Svak økonomi svekker også

muligheten til å delta på fellesarenaer som koster penger, for eksempel kultur- og idrettsaktiviteter. Det kan gå særlig ut over barn.

Demokratene vil ha forbud mot salg av gjeld. Fattige har i dag den dårligste rettsikkerheten. Demokratene vil derfor at det skal tilsettes by/kommunal ombud i alle kommuner. Disse skal være politisk ansatt og ivareta enkeltmenneskets rettstrygghet hos offentlige etater..

3.8 KILDESKATT PÅ PENSJONER I UTLANDET

Demokratene mener det er et godt prinsipp at inntekter som er finansiert av det norske fellesskapet blir skattlagt, men ikke som en toppskatt på eksisterende lokal skatt i utlandet.

3.9 ALDERSPENSJON

Pensjon skal etter Demokratenes mening sikre muligheten til en verdig pensjonisttilværelse og en økonomisk trygghet i alderdommen. Folketrygden skal omfatte pensjonsytelser til alle medlemmene av folketrygden ved oppnådd pensjonsalder. Pensjon fra folketrygden skal bidra til å sikre at alle får mulighet til en verdig alderdom.

Pensjonsrettigheter opptjenes gjennom innbetaling av premie til folketrygden. Premien skal deles mellom arbeidstaker og – giver.

Den enkelte kan selv velge tidspunktet for å ta ut opparbeidet pensjon etter fylte 62 år.

Pensjonsytelsen skal stå i forhold til innbetalt premie og opparbeidede rettigheter.

Det skal fastsettes en minsteytelse som alle har rett til etter fylte 67 år – også de som ikke har vært i arbeid eller/og innbetalt premie. Løpende pensjoner ytes livet ut. Demokratene godtar ikke avkortning av opparbeidet pensjon på grunnlag av inntekt, sivilstatus, eller boforhold. Demokratene vil derfor fjerne avkortningen på 15 % av grunnpensjon/garantipensjon til gifte og samboende pensjonister. Minstepensjonister trenger et kraftig økonomisk løft. Demokratene er derfor for en kraftig økning av Minstepensjon og Uføretrygd opptil det utbetalingen ville vært uten den nedregulering som ble innført med pensjonsreformen. Vi ønsker at utbetalingene skal indeksreguleres som alt annet i samfunnet.

3.10 UFØRHET

De senere års utvikling med et økende antall mennesker som forlater arbeidslivet og går over på varig uføretrygd, er bekymringsfull. Demokratene vil samtidig understreke at personer som på grunn av sykdom, skade eller lyte ikke er i stand til å delta helt eller delvis i arbeidslivet, skal gis en inntektssikring fra samfunnet som gjør det mulig å ha en verdig tilværelse.

De uføre skal ha samme kjøpekraftsutvikling som de yrkesaktive. Vi vil videre arbeide for at fribeløpet i ny uførestønad økes.

3.11 PLEIEPENGER

For mange vil det å kunne pleie sine egne alvorlig syke familiemedlemmer være et sterkt ønske, og et godt supplement til det offentliges tilbud. Dette bør imøtekommes ved å ha gode rettigheter til pleiepenger/sykepenger. Når en legespesialist har konkludert med at barnet er alvorlig sykt, at det trenger oppfølging hele døgnet, og at det er hensiktsmessig å utføre pleie i hjemmet, skal retten til pleiepenger automatisk innvilges.

3.12 ALKOHOL

Dagens høye avgifter og omfattende reguleringer på salg av alkohol fører til smugling og ulovlig produksjon. Demokratene tror en mer liberal alkoholpolitikk vil føre til et mer avslappet forhold til alkohol og til sunnere drikkevaner, samt få omsetning av alkohol inn i lovlige former. Den beste forebyggende alkohol- og tobakkspolitikken ligger i opplysningsvirksomhet og bevisstgjøring av den enkeltes ansvar for egne handlinger.

Vi erkjenner at overdreven bruk av tobakk og alkohol kan føre til alvorlige helseproblemer og er tilhengere av

offentlig informasjon om skadevirkninger. Vi vil likevel motsette oss byråkratiske tiltak som tar sikte på å hindre at voksne mennesker kan nyte lovlige produkter.

Vi vil videreføre ordningen med tilskudd til rusgiftpolitiske organisasjoner, både på nasjonalt og kommunalt plan. Demokratene ønsker å sette ned avgiften på alkohol og tobakk slik at den kommer på linje med våre naboland for å unngå handelslekkasje og smugling.

3.13 OFFENTLIGE LEDERLØNNINGER OG SLUTTPAKKER

Demokratene vil at det skal settes et tak på hvor mye lønn ledere i det offentlige skal tjene siden dette betales ut av fellesskapets midler. Dette skal gjelde alle bedrifter som det offentlige er involvert i som eiere eller hovedaksjonærer. Det skal ikke betales lønninger som kan virke lønnsdrivende, og som innebærer sløsing med offentlige midler. Eventyrlige bonuser, sluttpakker og etterlønninger må avskaffes.

3.14 SINGLEFRADRAG

Demokratene vil innføre et singelfradrag på selvangivelsen for å redusere merkostnader ved å bo alene.

4. UTENRIKS OG FORSVAR

4.1 ALLIANSEPOLITIKK – NATO

NATO er hjørnesteinen i Norges sikkerhets- og forsvarspolitiske forankring. Norge bør aktivt stimulere til samtrening og øving innen NATO og med styrker fra europeiske land. NATOs fokus har i det siste dreid mer mot å ivareta sikkerheten i NATOs nærområder, og det er i Norges interesse å videreutvikle og styrke denne tendensen. Demokratene ønsker også at NATO er bevisst på trusselen som kommer fra asymmetrisk terror, ofte inspirert av islamsk ideologi.

Demokratene mener at det må forankres i Stortinget dersom regjeringen ønsker å sende norske styrker ut i væpnet konflikt utenfor NATOs grenser.

Militære angrep på fremmede stater er regulert i FN-pakten. Slike angrep er kun lovlige dersom de er basert på vedtak i FNs sikkerhetsråd. Norges deltagelse i angrepene Jugoslavia i 1999 og Libya i 2011 var ikke basert på vedtak i FNs sikkerhetsråd, og de var derfor traktatstridige. Demokratene vil gå inn for at Norge ikke i fremtiden ikke deltar i traktatstridige (ulovlige) kriger.

Et NATO medlemsland som Tyrkia har blitt betydelig islamisert i de senere årene. Dette er sterkt urovekkende, og det bør vurderes om et land som står så langt fra de verdiene vi har i vår vestlige kultur, er en naturlig del av vår vestlige forsvarsallianse.

For Demokratene er det også viktig å ha et godt forhold til Russland for å se om vi kan ha allianser for å bekjempe felles trusler som for eksempel islamsk terrorisme. Vi trenger også å ha et godt samarbeid med Russland i forbindelse med katastrofeberedskap i våre sårbare nordområder.

DEMOKRATENE VIL:

- Sikre fortsatt norsk medlemskap og innflytelse i NATO gjennom aktiv deltakelse i de politiske og militære fora.
- Sikre en fortsatt sterk allianse med USA som vår nærmeste allierte.
- Forankre i Stortinget dersom regjeringen ønsker å sende norske styrker ut i væpnet konflikt utenfor NATOs grenser.
- At Norge i fremtiden ikke skal delta i ulovlige / traktatstridige angrepskriger.

4.2 DET NORSKE FORSVARET

Forsvarets oppgave er å sikre norsk selvstendighet, råderett over norsk territorium samt økonomiske soner og vernesoner i havet. Forsvaret skal også bidra til å sikre Norges grenser samt innbyggernes sikkerhet. Norge har enorme områder i havet, mye større enn fastlands Norge, hvor vi har store fiskeressurser samt olje og gassforekomster. Et slikt stort område krever en stor og moderne marine og kystvakt samt fly overvåking for å ivareta norsk suverenitet.

Dette er også områder som kan være sårbare for terrorangrep slik at et godt utbygget etterretningssystem sammen med våre allierte, må være topp moderne og funksjonell under alle uforutsette omstendigheter. Norge må også forsvare suvereniteten over områder hvor vi har et forvaltningsansvar. I nordområdene har vi Jan Mayen, Bjørnøya og Svalbard. I sørpol-området er Bouvetøya samt Dronning Mauds Land med alle de rikdommene som befinner seg der.

Demokratene ønsker et folkeforsvar som har tilstedeværelse i hele landet og fokus på de nasjonale interessene.

Hovedoppgaven til Forsvaret skal være å forsvare norsk territorium. På grunn av landets geografiske utstrekning, topografi og store havområder skal Norge ha et nasjonalt og selvstendig forsvar med egnede kapasiteter på land, i luft og på sjø.

Folkeforsvaret er et forsvar for og av folket. I folkeforsvaret utgjør verneplikten bærebjelken. Verneplikten sikrer tilstrekkelig rekruttering til Forsvaret, fra alle samfunnslag og landsdeler.

DEMOKRATENE VIL:

- Styrke forswarets innsats mot trusler via Internett og cyber Space.
- Sikre at Forsvaret til enhver tid har nødvendig materiell og kompetent personell for å løse pålagte oppgaver.
- Sikre at Forsvaret gjennom verneplikt, førstegangstjeneste og verving har et tilstrekkelig rekrutteringsgrunnlag for å løse pålagte oppgaver.
- Sikre at befalskorpset får forutsigbare arbeidsforhold og utdanningsløp, at merbelastninger gis rimelig kompensasjon, og sikre at de tjenestegjørende får bedre økonomiske godtgjørelser.
- At økonomiske rammer og bemanning må dimensjoneres i henhold til oppgaver.
- Øke utholdenhet og kapasitet i Hæren ved å utnytte reservestyrker bedre.
- At større investeringer må finansieres utenfor det ordinære forsvarsbudsjett.
- Sikre et moderne kampflyvåpen, men finansiering av nye kampfly må ikke gå på bekostning av øvrig drift og oppgaveløsning.
- At Forsvarets ressurser fleksibelt skal kunne støtte andre etater i kriser, men dette skal ikke gå på bekostning av Forsvarets primære oppgaver.
- Videreføre arbeidet med anskaffelse av ubåter.
- Sikre en stor og stabil tilstedeværelse av militære styrker i nordområdene.
- At våre veteraner må bli godt ivaretatt etter endt tjeneste.

4.3 HEIMEVERNET

Etter endt avtjent militærtjeneste skal alt personell overføres til Heimevernet, Sivilforsvaret eller tjeneste i Reservepolitiet. Disse skal tjenestegjøre i sin egen bostedsområde og være en del av den beredskapen som skal være tilgjengelig ved krisetilfeller. Dette er enheter som kan benyttes ved terrortrussel, som grensevakter dersom det skal bli press mot våre grenser som følge av folkevandring, ulovlige asylsøkere eller økonomiske migranter.

4.4 ISRAEL OG MIDTØSTEN

Demokratene vil på alle måter støtte Israels rett til å eksistere i fred og trygghet innenfor egne grenser, og vil være en pådriver for et tett og nært samarbeid innen handel, industri, miljøvern, turisme, utdanning og forskning. Demokratene ønsker derfor å opprette et sterkt forpliktende bilateralt samarbeid med Israel, og forplikte oss til å forsvare Israels legitime rettigheter som et jødisk nasjonalhjem innenfor trygge historiske grenser, med demokratiske rettigheter, personlig frihet og nasjonal selvvråderett.

Israel vil være en helt naturlig og meget kjærkommen samarbeidspartner i kampen mot islamsk terror. På det området har landet en stor kompetanse og en meget god utbygget etterretningsorganisasjon. Norge har ambassader i mange land, og alle utenom ambassaden i Israel, ligger i hovedstedene. Dette mener Demokratene er riktig, og vil derfor flytte Norges ambassade i Israel fra Tel Aviv til Jerusalem.

Demokratene vil kreve at all støtte, også økonomisk, til terrororganisasjoner som PLO, Fatah og Hamas stoppes.

Videre vil Demokratene kreve at arabiske flyktninger etter krigen i 1948, nå etter nesten 70 år, ikke lenger skal ha status som flyktninger da nesten alle er døde. Det hører ingen steds hjemme at barn, barnebarn og oldebarn arver flyktningstatus.

Tyrkerne fører i dag en rå og brutal krig mot kurderne, både de som har vært bosatt i Tyrkia i hundrevis av år, samt kurderne i Irak. Det er vanskelig å se hvor lojaliteten til tyrkerne ligger, når de angriper kurderne som er våre allierte i kampen mot de barbariske terroristene i den Islamske Staten. Demokratene støtter kurdernes krav om å etablere sin egen kurdiske stat. Dette vil omfatte kurdere som er bosatt i Tyrkia, Irak og Iran.

Kristne i Midtøsten blir utsatt for drap, tortur og forfølgelse av islamske terrorister. Norske myndigheter er vanligvis meget påpasselig med å rapportere om og fordømme forfølgelse av minoriteter. Når kristne eller jødiske minoriteter blir forfulgt og drept av muslimer, er det en øredøvende taushet fra norske myndigheter. Denne hyklerske dobbeltmoralen som alle partier på Stortinget utviser, vil Demokratene ta kraftig avstand fra.

DEMOKRATENE VIL:

- Utvikle nære bilaterale forbindelser med Israel innen handel, industri, utdanning og turisme.
- Tilby ønsket kompetanse til Israel innen olje og gass.
- Flytte Norges ambassade i Israel fra Tel Aviv til Jerusalem.
- Foreslå at Norge trekker seg fra Osloavtalen og fratrer som formann av giverlandsgruppen.
- Kreve at all støtte, også økonomisk, til terrororganisasjoner som PLO, Fatah og Hamas stoppes.
- Kreve at arabiske flyktninger etter krigen i 1948, nå etter nesten 70 år, ikke lenger skal ha status som flyktninger.
- At Norge kan kun delta i krigsoperasjoner etter vedtak i stortinget.
- Støtte kurdernes krav om å etablere sin egen kurdiske stat.

4.5 TERROR – SAMFUNNSSIKKERHET

Det nye sikkerhetspolitiske bildet er preget av internasjonal terrorisme, spredning av masseødeleggelsesvåpen og uforutsigbare trusler. Dette vil også kunne ramme Norge og norske interesser i utlandet.

Det er nødvendig med styrket fokus på alle aspekter ved samfunnssikkerheten. Vi vil derfor arbeide aktivt for at Norge skal kunne møte det nye trusselbildet gjennom gode beredskapsplaner, nødvendig verneutstyr, materiell og personell. Det er nødvendig med nært samarbeid og koordinert innsats fra sikkerhetstjenestene, politiet, kommunene, næringslivet og Forsvaret. Nasjonalt er det i utgangspunktet en politioppgave å bekjempe terrorisme. Forsvaret må likevel være forberedt på å støtte, utfylle eller overta politiets oppgaver i ekstraordinære situasjoner.

Bruk av militære styrker innenlands i fredstid vil kun skje etter rekvisisjon fra politiet eller andre myndigheter. Ressurser og personell må kunne anvendes fleksibelt mellom etater.

4.6 FN

Demokratene mener at FN over tid har svekket sin legitimitet, blant annet gjennom unnfalldenhet overfor brudd på menneskerettigheter i egne medlemsland og uproporsjonert fordømmelse av Israel.

Demokratene vil arbeide for et FN som er mer tro mot sine idealer, og legge ned avdelinger som, direkte eller indirekte, brukes til å sementere konflikter og systematisere urett. Eksempel på dette er UNRWA, som er et betydelig hinder for en løsning i Midtøsten-konflikten.

Dessverre har FN utviklet seg til å bli et tungrodd byråkrati med dysfunksjonelle underavdelinger. Det har blitt inkludert mange nye land etter 1945 som har utviklet seg til å bli diktaturer, som eksempel de 57 islamske statene.

Disse anerkjenner i realiteten ikke FNs universelle menneskerettighetserklæring, og de har derfor utformet en egen «menneskerettighetserklæring» som er basert på sharia, dvs. Islamske lovgivnings prinsipper. (Cairo Declaration on Human Rights in Islam)

FN bør konsentrere seg om krigsforebyggende og fredsskapende arbeid, humanitært arbeid og kriseinnsats samt beskyttelse av menneskerettigheter.

Demokratene mener Norge må trekke sin tilslutning til FN-avtalen «The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (GCM)». Demokratene ønsker ikke å åpne for innvandring fra fattige land. Demokratene vil tvert i mot redusere innvandringen fra fattige land.

4.7 EU, EØS OG SCHENGEN

Vår hverdag krever samarbeid mellom nasjoner for å løse de felles utfordringer verden står overfor. Varige samarbeidsløsninger fordrer sterke nasjonalstater og respekt for nasjonalstaten. Demokratene ønsker ikke overføring av nasjonal styring til overnasjonale organer og Demokratene er derfor en garantist for nei til EU og EØS. Demokratene vil erstatte dagens EØS avtale med en handelsavtale med EU der eventuelle konflikter kan løses over en felles domstol, som tidligere, EFTA. Demokratene vil kreve en folkeavstemning for å trekke Norge ut av EØS og Schengen.

Demokratene mener at Norge skal trekke seg fra Schengenavtalen. Norge skal beskytte eget territorium og landets grenseoverganger med sterk kontroll.

Schengen har skapt dype splittelser mellom folk og EU og vi ser at nasjonale grenseoverganger kolliderer i Sør, Mellom-Europa og nå i Nord-Europa.

Demokratene mener at Schengen er en fare for den norske velferdsstat, og dets innbyggers sikkerhet og helse. Schengen truer demokratiet med enorm immigrasjon og bidrar til at samfunnet mister felles verdier.

Schengen-avtalens hovedtanke er å lette reise mellom avtalelandene, blant annet gjennom pass- og visumfrihet ved interne grensepasseringer. Samarbeidet omfatter i dag 26 land i Europa. Selv om vi setter pris på smidigheten i ordningen, har den medført et ikke ubetydelig tilsig av kriminelle og flyktninger, som ellers ville blitt stoppet ved grensen. Demokratene vil derfor gjenopprette kontrollen ved egne grenser, og sikre at kriminelle individer og grupper stanses på vei inn. Demokratene vil arbeide for å få en folkeavstemning om Schengen avtalen.

DEMOKRATENE VIL:

- Si Nei til fremtidig EU medlemskap.
- Kreve folkeavstemning før forhandlinger inngås hvis forslag om å søke norsk medlemskap i EU kommer opp i fremtiden.

- Aktivt bruke reservasjonsretten så lenge Norge er en del av EØS.

4.8 HANDELSAVTALER

Demokratene er KLART NEI til handelsavtalene TISA, TTIP og CETA. Åpenhet om disse handelsavtalene er meget viktig, og våre nasjonale interesser må alltid ha fortrinn. TISA er en frihandelsavtale for tjenester som vil presse fram konkurranseutsetting og privatisering av offentlige tjenester på alle felt, det hindrer regulering av finanssektoren og undergraver personvernlovgivning på nett.

TTIP, en frihandelsavtale, mellom EU og USA, gir store selskaper rett til å saksøke stater for lovverk som skader fremtidig profitt. Profitt hos de store selskapene vil da gå foran dine livsvilkår som helse/sykehus, mat/jordbruk, rent drikkevann m.m. Gjennom EØS-avtalen vil TTIP bli innført i Norge, enten vi vil eller ikke. Når det gjelder TISA, forhandler Norge direkte med de 49 andre TISA-landene.

DEMOKRATENE VIL:

- Si klart til nei handelsavtalene TISA, TTIP og CETA.
- Stanse Norges TISA og TTIP forhandlinger.

4.9 INTERNASJONAL BISTAND

For å skape langsiktig økonomisk vekst i fattige land må landene selv føre en god økonomisk politikk. Dernest et utenlandske investeringer og kompetanseoverføring viktig. Tradisjonell u-hjelp er ikke måten å gjøre fattige land rike på. Demokratene ønsker derfor å avvikle tradisjonell u-hjelp.

Demokratene innser imidlertid at Norge er tjent med å hjelpe u-landene gitt at hjelpen tildeles på en et gjennomtenkt vis. Den svært høye befolkningsveksten i fattige land skaper sult, konflikter, befolkningsoverskudd og migrasjonspress mot Europa.

Det viktigste virkemiddelet mot migrasjonspress er innføring av grensekontroll ved alle grenseoverganger. Men u-landene kan også bidra til å avhjelpe migrasjonspresset mot Europa. U-landene må arbeide for å redusere egen befolkningsvekst både for å heve levestandarden, og for å redusere migrasjonspresset mot andre land. Demokratene vil derfor belønne land som har effektive og humane programmer for å bremse befolkningsveksten.

I u-landene er kostnadsnivået lavt. Demokratene vil at Norge skal hjelpe flyktninger. Men hjelpen til flyktninger skal gi mest mulig hjelp for hver krone. Demokratene vil derfor hjelpe flyktninger i lavkostland og ikke i Norge. Norge vil derfor betale lavkostland som hjelper til med å huse flyktninger i samarbeid med Norge.

Det viktigste u-landene kan gjøre for å øke velstanden er å begrense befolkningsveksten. Men også andre elementer av den økonomiske politikken har betydning. Demokratene vil stimulere u-landene til å bedre levestandarden for egne innbyggere ved å kanalisere støtte til land som treffer tiltak for å føre en bedre økonomisk politikk. En god økonomisk politikk forutsetter programmer for lavere befolkningsvekst, tiltak mot korrupsjon, satsning på utdanning, sikring av eierrettigheter til kapital og sunne statsfinanser.

DEMOKRATENE VIL:

- Unngå at norsk bistand bidrar til korrupsjon.
- Kanalisere u-hjelp til land som begrenser befolkningsveksten, hjelpe Norge med å løse flyktningproblemer, arbeider for å bekjempe korrupsjon, satser på utdanning sikrer eier rettigheter til kapital og arbeider for sunne statsfinanser.
- At Norge viser sin støtte til demokratiske stater som er utsatt for internasjonal terrorisme eller trusler fra andre land..
- Være tydelige på egne verdier i møte med representanter fra andre land og kulturer.
- Flytte fokus fra bistand til investeringer og økonomisk partnerskap.

- Legge press på land der og menneskerettigheter ytringsfriheten er truet.
- Bruke en betydelig del av bistandsbudsjettet til å etablere leire for flyktninger fra konflikter i deres nærområder.

4.10 MENNESKERETTIGHETER

Demokratenes grunnsyn bygger på at alle mennesker bør ha visse universelle friheter og rettigheter uavhengig av hvor i verden de bor, slik som ytringsfrihet og privat eiendomsrett. Dette betyr at vi vil arbeide for å spre kunnskap om menneskerettigheter og bekjempe vold og undertrykking, for eksempel kjønnslemlestelse, tvangsekteskap, menneskehandel og seksuelt misbruk av barn.

Dialog er ikke alltid tilstrekkelig. I slike tilfeller vil det være mest hensiktsmessig å stå sammen med andre demokratiske allierte for å legge press på enkeltland. Noen ganger er det uansvarlig å opprettholde økonomiske relasjoner og kontakt med enkelte stater. Vi vil derfor støtte internasjonale boikottaksjoner og sanksjoner mot stater som konsekvent bryter menneskerettighetene på en særlig brutal måte eller som står bak eller finansierer terroraksjoner i andre land.

DEMOKRATENE VIL:

- Prioritere arbeid for universell aksept av menneskerettighetene.
- Sørge for økt fokus på menneskerettigheter og demokratiske prinsipper som en del av integreringsarbeidet.

5. LOV OG ORDEN

5.1 KRIMINALITET

Kriminalitet skaper utrygghet. Demokratene vil bekjempe og forebygge kriminalitet. Forbrytelser skal oppklares raskt og lovbrutere straffes. Ofre for alvorlig kriminalitet og pårørende må ivaretas. Kriminalpolitikken må forebygge bedre, oppklare mer, og reagere og rehabilitere mer effektivt. Forebygging er grunnlaget for gode samfunn og gode liv for enkeltmenneskene. Vi trenger alles innsats, fra enkeltmennesker til frivillige organisasjoner, skoler, private og offentlige aktører, sammen med innsatsen fra politiet.

Vi vil føre en kriminalpolitikk som er tøff mot gjengangere og organiserte kriminelle og ha gode og effektive rehabiliteringstilbud for dem som ønsker seg tilbake til samfunnet. Rask straffereaksjon mot lovbrutere er avgjørende.

5.2 DOMSTOLENE

Den dømmende myndighet skal forbli fri og uberørt av politisk og religiøst press. Norske domstoler skal sikre at Grunnloven holdes i hevd, og dømme etter vedtatte menneskerettighetsprinsipper og norsk rettspraksis. Det skal ikke finnes alternative eller parallelle systemer med dømmende myndighet i Norge.

Demokratene vil opprettholde en desentralisert domstolstruktur for å ivareta den lokale rettspleien og sikre folk lett tilgang til konfliktløsning. Demokratene vil ha tilbake juryordningen og mener at det fortsatt er et viktig poeng at man skal dømmes av sine likemenn.

Domstolene gir i dag et generelt inntrykk av ressursmangel. Det går for lang tid fra avsluttet etterforskning til rettskraftig dom. Dette skyldes manglende kapasitet både fra påtaleenheten i politiet, fra domstoladministrasjonen, og fra selve domstolen. Domstolene må derfor få flere sentrale bevilgninger som følge av økende saksmengde.

Rask straffereaksjon mot lovbrutere er avgjørende. En raskere straffesaksbehandling fikk Stortinget innført med en aktiv bruk av avskjæringsregler for bevisføring, større grad av skriftlighet, og krav til aktørene i straffesaker om oppmøte. Vi vil fortsette arbeidet for enda mer effektive, tilgjengelige og moderne domstoler, og sikre raskere saksbehandling med fortsatt fornyingsarbeid.

Påtalemyndigheten må settes i stand til raskt å kunne følge opp de sakene som er ferdig etterforsket av politiet. Vi mener at det offentlige bør gis anledning til å leie inn privatpraktiserende advokater til å føre straffesaker for å få avviklet den store saksmengden. Demokratene ønsker å opprette en ungdomsdomstol. «Automatikken» med benådning etter 2/3 soning må opphøre.

DEMOKRATENE VIL:

- Ha hurtigdomstoler for utenlandske kriminelle.
- Korte ned, og på sikt eliminere, ventetiden mellom lovbrudd, dom og soning.
- Innføre høyere maksimumsstraff blant annet for forbrytelser mot menneskeheten, grove terroranslag, menneskehandel og massedrap. Øke straffer for data hacking, kort svindel, økonomisk svindel og ID kriminalitet.
- Ha strengere straffer når det gjelder seksuelle lovbrudd mot barn, voldtekt og sedelighetsforbrytelser.
- At politi- og påtalemyndighet i enkeltsaker skal utøve sine plikter uavhengig av regjering og storting.
- At politi- og påtalemyndighet skal være klart atskilt fra hverandre for å oppnå uavhengighet og best mulig rettsikkerhet.
- Opprettholde en desentralisert domstolstruktur.
- Opprettholde juryordningen.
- Gi anledning til å leie inn privatpraktiserende advokater til å føre straffesaker for å få avviklet den store saksmengden.
- Opprette en ungdomsdomstol og sørge for at det settes tydelige krav til den enkelte når straffereaksjonen skal iverksettes.
- At et fengselsår skal være 12 måneder. «Automatikken» med benådning etter 2/3 soning må opphøre.
- Dømme flest mulig rusmisbrukere til behandling framfor fengsel.
- Fjerne kvantumsrabatten ved utmåling av straff.

5.3 FRI RETTSHJELP

Fri rettshjelp er viktig både som rettsikkerhetsgaranti og som et ledd i fattigdomsbekjempelsen. Behovet for rettshjelp er stort, særlig for vanskeligstilte grupper i samfunnet. Demokratene vil styrke retten til fri rettshjelp.

5.4 FOREBYGGING

En viktig del av kriminalpolitikken er å forebygge. Det er helt avgjørende at forebyggende velferdstiltak som fritids- og aktivitetstilbud for unge ikke blir kuttet poster i offentlige budsjetter. Vi må ha et godt samarbeid mellom stat og kommune om kriminalitetsforebyggende tiltak.

Pedofile overgripere og voldtektsforbrytere som frigis i et nytt miljø, skal nabolag varsles om vedkommende. Vedkommende skal ha meldeplikt på det lokale politikontor for en periode på 5 år. Personer dømt for mord, overlagt drap, skal nabolaget varsles ved frigivelse, og personen skal ha meldeplikt til det lokale politikontor for en periode for 10 år.

DEMOKRATENE VIL:

- Møte unge lovbruytere med raske reaksjoner for å forebygge nye lovbrudd.
- Opprette en ungdomsdomstol og sørge for at det settes tydelige krav til den enkelte når straffereaksjonen skal iverksettes.
- Opprette egne ungdomsfengsler slik at en ikke blander ungdom som ikke har utviklet en omfattende kriminell karriere, med hardbarkede kriminelle.
- Gripe inn tidlig og ha tett oppfølging med dem som er i ferd med å komme inn på en kriminell løpebane.
- Sikre barn mot digitale overgrep.
- At nabolag skal varsles om pedofile overgripere og voldtektsforbrytere som frigis i et nytt miljø og ha meldeplikt til det lokale politi i 5 år.
- At nabolag skal varsles om frigivelse av personer dømt for mord, overlagt drap og ha meldeplikt til det lokale politi i 10 år.

5.5 GJENGANGERE

Rundt halvparten av de straffedømte dømmes for ny kriminalitet i løpet av fem år.

Prinsippene for straffeutmåling bør endes slik at kriminelle gjengangere straffes hardere enn førstegangsforbrytere. Straffen skjerpes mer jo flere ganger den tiltalte er straffet tidligere. Kriminelle gjengangere vil derfor etter hvert bli idømt svært lange straffer.

Kriminalomsorgen har i dag hovedansvaret for planleggingen av tilbakeføring, men ikke for oppfølging. Vi mener at for at dette skal kunne fungere må Kriminalomsorgen stå for oppfølgingen. Det er omsorg å stille krav.

5.6 ORGANISERT KRIMINALITET

De siste årene har vi sett en utvikling av stadig bedre organiserte grenseoverskridende kriminelle nettverk. Den alvorligste og mest omfattende kriminaliteten kontrolleres av disse nettverkene som profiterer på narkotika-, våpen- og menneskesmugling.

Vi vil derfor styrke deltakelsen i internasjonalt politisamarbeid.

Stor andel av kriminalitet vi ser i dag skyldes åpne grenser på bakgrunn av Schengen samarbeidet. Dette må opphøre med strengere grensekontroll.

5.7 POLITIET

Demokratene er for generell bevæpning av politiet. Politiet skal være der folk bor. Demokratene ønsker et lokalt politi, som har god lokalkunnskap, og som kan jobbe forebyggende i samhandling med andre offentlige og frivillige institusjoner. Det er derfor viktig med et sterkt nærpolti med lensmannskontorer rundt om i distriktene. Demokratene er for å revurdere politireformen.

I dag er det mange forbrytelser, også med kjent gjerningsmann, som ikke etterforskes fordi politiet mangler nødvendige ressurser. Politiet trenger å styrkes på mange områder: Økt bemanning, oppdatert kompetanse for å takle dagens utfordringer, og bedre materiell. Større bruk av sivilt personell til administrative oppgaver vil frigjøre kapasitet, slik at politiets eget mannskap kan brukes til operativ tjeneste.

Demokratene mener Politihøgskolen må evalueres løpende for å sikre at utdannelsen er relevant og tilpasset

dagens virkelighet.

Det bør også opprettes en nasjonal informasjonsbase med oversikt over tilgjengelig mannskap og utstyr som kan brukes i en eventuell krisesituasjon. Det må være et krav at alle politioperative ledere også har bakgrunn fra operativ tjeneste, og det må ansettes nok politijurister slik at påtaleenheten ikke blir en flaskehals i straffesakskjeden.

Demokratene aksepterer ikke at straffesaker med kjent gjerningsmann henlegges på grunn av kapasitetsproblemer.

Demokratene vil opprette et dyrepoliti i (samtlige fylker) i Norge og innføre strengere straffer for dyremishandling.

DEMOKRATENE VIL:

- Ikke akseptere at straffesaker med kjent gjerningsmann henlegges på grunn av kapasitetsproblemer.
- Ha mer synlig politi i gatene.
- Bruke sivilt personell til administrative oppgaver for å friggi politiet til operativ tjeneste.
- Sikre at politiet har nok ressurser til å løse sine lovpålagte oppgaver, og styrke politiets arbeid mot cyberkriminalitet.
- Utstyre politiet med oppdatert teknologi på IKT og samband.
- Sørgje for at politiet utstyres med en tilstrekkelig og moderne helikopterpark.
- Ha en løpende evaluering av politihøgskolen for å sikre at utdannelsen er relevant og tilpasset dagens virkelighet.
- Opprette en nasjonal informasjonsbase med oversikt over tilgjengelig mannskap og utstyr som kan brukes i en eventuell sivil krise.
- Stoppe, og eventuelt reversere, sentraliseringen av det operative politiapparatet.
- At når det skal gjøres endringer i den lokale strukturen i politiet skal dette lokalt politisk forankres.

5.8 REHABILITERING

Vi skal sørge for høy sikkerhet i fengslene der det trengs, og samtidig bruke mye ressurser på å hjelpe domfelte bort fra kriminalitet. Straffedømte må følges opp, kontrolleres og få nødvendig hjelp fra samfunnet i en periode etter at de er sluppet ut fra fengselet.

Vi vet at to tredjedeler av dem som sitter i norske fengsler er bostedsløse. Cirka 60 prosent har et rusmiddelproblem når de starter soning. De har også ofte psykiske lidelser og høyt tilbakefall til kriminalitet. Mange mangler utdanning og jobb. Dersom vi skal klare å hjelpe disse menneskene over i et nytt liv uten kriminalitet, må vi gjøre noe med de store levekårsproblemene de har. Derfor er skole- og utdanningstilbud – og bibliotek – viktig i alle landets fengsler.

5.9 SONINGSKØ

Fengselskapasiteten må være tilpasset antall forventede straffedømte slik at en straffedømt kan kjøres direkte fra domstolen til et fengsel for soningsstart eller varetekt.

5.10 FENGSELS OG KRIMINALOMSORGEN

DEMOKRATENE VIL:

- Bygge ut kriminalomsorgen der behovet for fengselsplasser er størst.
- Begrense innsattes mulighet til å bruke offentlig betalte advokater etter påbegynt soning.
- Styrke hjemmelen for sikkerhetssjekk i norske fengsler.
- Inngå soningsavtaler for utenlandske domfelte med flere land, og gjøre disse ordningene mer effektive.
- Gå imot bruk av samfunnsstraff i grove kriminalsaker som vold, vinningsforbrytelser og narkotikasaker. I småsaker kan samfunnsstraff være formålstjenelig for å unngå soningskøer.
- Etablere egne fengsler med reduserte fasiliteter for utenlandske innsatte som skal sendes tilbake til hjemlandet etter endt soning.
- Fjerne soningskøen ved å bygge flere soningsplasser og åpne for private tilbydere.
- Sende utenlandske statsborgere ut av landet og la dem sone straffen i hjemlandet når dette er praktisk gjennomførbart.
- Fremforhandle utleveringsavtaler.
- Åpne for privat fangetransport for å frigjøre politiresurser.
- At ettervern skal tilbys i hensiktsmessige former.
- Åpne for kjøp av soningsplasser i utlandet.
- At dømte går direkte fra rettskraftig dom til soning.
- At det iverksettes bedre tiltak for å redusere tilbakefallsprosenten.
- Opprette egne ungdomsfengsler.

5.11 INNSATS MOT RADIKALISERING

Demokratene vil bekjempe terror og radikaliserings med å

- Spre kunnskap om islamsk teologi og ideologi som grunnlag for terror.
- Samarbeide internasjonalt om forebygging og bekjempelse av terrorisme.
- Utvise borgere som er med i radikale grupperinger.
- Stenge møtelokaler, religiøse samfunn som agiterer for terrorisme og straffeforfølge dets ledelse.
- Si nei til Schengen og ja til streng grensekontroll!

5.12 TRYGDÉMISBRUK, SVINDEL OG ØKONOMISK KRIMINALITET

Demokratene vil ha strengere reaksjoner mot arbeidslivskriminalitet som konkursrytteri og ulovlig innleie av arbeidskraft. Et offensivt og reelt Arbeidstilsyn med utvidet bøtemyndighet mot slik arbeidslivskriminalitet er nødvendig.

Trygdemisbruk er misbruk av fellesskapets penger, som egentlig skal gå til de som har krav på ytelser. Demokratene vil innføre en rekke tiltak som gjør det vanskeligere å svindle med velferdsordningene. Det er sørget for mer midler og fått på plass flere verktøy i kampen mot trygdemisbruket, men omfanget er stort. Det er de som har behov for støtte som skal få det, ikke de som forsøker å misbruke systemet.

Økonomisk kriminalitet unndrar årlig store inntekter fra staten. Det trengs derfor kompetanse hos lokale

politimyndigheter, og samarbeid mellom skattemyndigheter, trygdeetat og sosialmyndigheter for å avdekke slik kriminalitet.

5.13 TVANGSEKTESKAP

Tvangsekteskap er og skal være straffbart i Norge. Systematisk bruk av intervjuer ved søknad om familiegjenforening på grunnlag av ekteskap, og gode rutiner både i Norge og ved utenriksstasjonene er viktig for å avdekke tvangsekteskap.

5.14 VOLDTEKT

DEMOKRATENE VIL:

- Satse mye på forebyggende arbeid, og jobbe med holdninger og kunnskap.
- Styrke den egne seksjonen i Kripos som arbeider med voldtektssaker/voldtektsforbrytelser.
- Få på plass voldtektsmottak over hele landet.
- Øke minstestrafen for voldtekt.
- Sørge for rett til fri advokatbistand for ofre som vurderer å anmelde voldtekt.
- At seksuelle voldsforbrytere skal straffes hardt, de skal følges opp etter endt soning og må ha lokal politi meldingsplikt i 5 år.
- At nabolaget skal opplyses om at voldtektsforbryter er fri fra soning.
- At det i sedelighetsaker bør ofre og vitner kunne vitne uten at overgriper/motpart er tilstede.

5.15 NARKOTIKA

Politiet må få økte ressurser til etterforskning av narkotikalovbrudd. Vi ønsker å styrke tollvesenets innsats for å forhindre smugling av stoff til Norge. Vi ønsker narkotikalovbrudd raskt pådømt, med et behandlingstilbud i den andre enden for alle gjerningspersoner som samtidig har et avhengighetsproblem.

6. INNVANDRING OG ASYLPOLITIKK

6.1 ASYLSØKERE OG FLYKTNINGER

Demokratene vil at innvandringen til Norge skal være begrenset og kontrollert, og vi ønsker en troverdig asyl- og utvisnings-politikk. De som har ulovlig opphold i Norge skal ut så snart som mulig eller settes i lukkede mottak for snarlig utsending.

Jo mer omfattende innvandringen er, og jo raskere det skjer, jo større er sjansene for at det oppstår parallelle samfunn etter etniske og sosiale skillelinjer. En slik utvikling er konfliktskapende og vil hindre integrasjon av innvandrerne.

Som hovedregel bør mennesker hjelpes så nært sitt eget hjemland som mulig. At målet med hjelp til flyktninger skal være å vende hjem til eget land når situasjonen tillater det. Det gir bedre bruk av ressurser, og er mindre belastende for den det gjelder og deres familie.

Demokratene vil stoppe migrasjonen fra islamske kulturer. Islam, i henhold til originalkildene Koranen og Sunna, er ikke forenelig med et åpent demokrati med respekt for ytrings- og trosfriheten, samt utsatte minoriteter.

De demografiske konsekvensene med islamsk innvandring er enorme, og Demokratene er bekymret for segregering og fremvekst av parallellsamfunn spesielt i byene våre. Demokratene vil prioritere kristne og andre minoriteter som ikke utgjør en trussel mot norsk kulturidentitet, norsk kulturtradisjoner, demokrati og ytringsfriheten.

Norge er et lite land, med relativ liten og homogen befolkning. Det er derfor begrenset hvor mange mennesker fra andre kulturer vi kan ta imot, integrere og skaffe arbeid og bolig til. Skal Norge kunne hjelpe mennesker også i fremtiden, må vi føre en politikk på dette området som er bærekraftig, både kulturelt og økonomisk, noe dagens politikk ikke synes å være.

Demokratene mener at mennesker som får opphold i Norge skal tilpasse seg de normer og verdier som gjelder her. Dette gjelder bl.a. respekten for norske lover, demokrati, ytringsfrihet, kristendom som suveren religion i Norge og likestilling.

Demokratene vil flytte asylinstituttet fra Norge til nærområdene. Vi vil også etablere eget «Returinstitutt» for å skille denne funksjonen fra UDI. Det må innføres DNA-register koblet opp mot Interpol for nyankomne innvandrere fra land Norge ikke har returavtale med, og for alle nyankomne asylsøkere og flyktninger.

Demokratene mener at mennesker som får opphold i Norge i størst mulig grad må tilpasse seg de normer og verdier som gjelder her. Dette gjelder blant annet respekten for demokrati, ytringsfrihet, religionsfrihet og likestilling.

Demokratene vet at det finnes reelle flyktninger som er forfulgt på grunn av politiske, religiøse og rasemessige årsaker. Dette er hele verdens ansvar, og Norge må ta sin del av dette ansvaret. I de aller fleste tilfeller er det imidlertid mer fornuftig at Norge skaffer flyktninger beskyttelse i lavkostland snarere enn i høykostlandet Norge.

Dersom asylsøkeren gjennom sin vei til Norge har reist gjennom land hvor det ikke er krig, skal asylsøkeren sendes tilbake til det landet uten at asylsøknaden blir behandlet i Norge. (Eller til et lavkostland som Norge samarbeider med.) Asylsøkeren skal plasseres i lukket mottak inntil utsendelse kan skje. Dette gjelder alle asylsøkere, også mindreårige enslige.

Som hovedregel skal flyktninger hjelpes i lavkostland i deres nærområder eller i land innenfor deres kulturkrets. Det kan nevnes at Australia har opprettet slike avtaler med to øystater i Stillehavet der asylsøkere får beskyttelse mens Israel har inngått slike avtaler med land i Afrika som mottar ulovlige innvandrere som har bosatt seg i Israel.

Asylsøkere skal ha sine søknader behandlet så raskt som mulig. De skal interneres i lukkede asylmottak i et lavkostland mens deres søknad blir vurdert. Asylsøkeren skal også undertegne en erklæring om at han/hun vil bidra med alle relevante opplysninger.

Ofte vil det være mest kostnadseffektivt og hensiktsmessig at asylsøkere som får innvilget sin søknad om asyl får rett til asyl i et lavkostland som Norge samarbeider med. (Dvs. Norge betaler andre stater for å huse flyktninger som ellers ville blitt boende i Norge.)

De asylsøkerne som kan få innvilget opphold i Norge, og ikke et lavkostland, er politiske flyktninger som har hatt fremstående posisjoner i landene de flykter fra, og som enklere vil kunne drive legitim opposisjon fra Europa enn fra et annet kontinent. Det er for øvrig enkelt å skaffe flyktninger mat og tak over hodet i et fattig land. Men det er langt vanskeligere å beskytte reelle flyktninger mot mulige angrep fra hjemlandets myndigheter i et tredjeland. (Flyktningen Trotsky befant seg i Norge etter at han flykter fra Stalins Sovjet. Han ble siden utvist fra Norge til Mexico der han ble drept. Dette er et eksempel på et flyktning som burde fått beholde sin beskyttelse i Norge, snarere enn lavkostlandet Mexico.)

For de (svært få) asylsøkerne som vil få innvilget rett til opphold i Norge, gjelder følgende:

Det utstedes oppholdstillatelse som bare skal kunne gis 2 år om gangen. Fornyelse av søknad om opphold kan bare innvilges dersom søkeren følger nødvendig integrasjonskurs og ikke bryter norsk lov.

I integrasjonsprogrammet skal asylsøkeren lære norsk språk og lære om norsk kultur, demokrati og samfunn. Prøve må bestås før statsborgerskap innvilges. Blir det mulig å reise hjem til flyktningens hjemland i løpet av de første 10 årene, skal flyktningen reise hjem igjen.

Norge skal ikke yte økonomisk hjelp til land som nekter å ta imot egne statsborgere som utvises fra Norge.

Kommunene må selv kunne bestemme hvor mange flyktninger de vil ta imot.

Demokratene er for innføring av direkte demokrati. Mottak av flyktninger i kommunene bør bestemmes av folket selv gjennom folkeavstemninger.

Demokratene vil arbeide for å gjøre regelverket enklere for å kunne returnere utlendinger som begår kriminelle handlinger. Kriminelle handlinger som medfører over to måneders fengselsstraff, skal føre til utvisning for personer som ikke har norsk statsborgerskap. Personer som oppgir falsk identitet, eller holder tilbake informasjon for å lure seg inn i Norge, skal automatisk utvises fra Norge.

6.2 AVSLAG PÅ SØKNAD

Asylsøkere skal normalt befinne seg i lavkostland mens søknaden behandles. Asylsøkere som får innvilget sin søknad vil få opphold i et sikkert land. Normalt vil dette innebære opphold i et lavkostland og ikke i Norge. Asylsøkere som får avslag på søknad, skal hjelpes fra lavkostlandet der asylmottaket ligger og tilbake til sitt hjemland.

Demokratene vil ha respekt for kirkerommet, men vil ikke akseptere kirkeasyl.

6.3 OPPHOLDSTILLATELSE

De fleste flyktninger vil få opphold i lavkostland og ikke i Norge.

Det kan kun gis midlertidig oppholdstillatelse for flyktninger som får beskyttelse i Norge. Når situasjonen forbedrer seg i flyktingens hjemland, skal flyktingen med familie repatrieres. Det kan ytes repatrieringsstøtte ved en slik hjemsendelse. Hjemsendelse kan eventuelt skje med tvang, da uten økonomisk repatrieringsstøtte. Dersom noen reiser tilbake til det landet de søker beskyttelse fra, skal oppholdstillatelse og flyktingstatus inndras. Det samme skal kunne skje med statsborgerskap.

6.4 FLYKTINGLEIRE I NÆROMRÅDET

Et høyt antall mennesker, hovedsakelig ulovlige innvandrere, tar seg til Europa over Middelhavet. Demokratene i Norge mener at de innvandrerne som blir reddet i Middelhavet skal settes i land på det afrikanske kontinentet og ikke i Europa.

6.5 KVOTEFLYKTNINGER

Demokratene er tilhengere av hjelp til flyktninger. Norge har mottatt stadig flere kvoteflyktninger. Mottak av kvoteflyktninger er imidlertid i de fleste tilfeller langt dyrere enn å hjelpe kvoteflyktninger i lavkostland. SSB og Finansavisen har beregnet at allerede i 2013 gav mottak en ikke-vestlig innvandrer opphav til fremtidige økonomiske forpliktelser på 4,1 millioner kroner. De syriske internflyktingene mottok til sammenligning under 100 kroner hver fra Norge i 2017. Denne ekstreme urettferdigheten må vi komme til livs ved å overføre ressurser fra mottak av kvoteflyktninger i Norge til hjelp til flyktninger i lavkostland.

Rene politiske flyktninger som politikere, redaktører, forskere og militært personell som hopper av er det vanskelig å beskytte utenfor Norges grenser. Demokratene mener derfor at Norge bør motta inntil 100 kvoteflyktninger, som ikke kan hjelpes i lavkostland, pr år.

6.6 SÆRBEHANDLING OG FORBUD MOT SLØR

All form for særrettigheter for behandling av innvandrere må stoppes, og den særbehandlingen som allerede er innvilget må avskaffes. Heldekkende slør må totalforbys.

Demokratene vil kun tillate private skoler som underviser innenfor rammen av norske verdier og norsk kultur.

Ordringen med bønnenrom for muslimer ved norske utdanningsinstitusjoner bør avskaffes.

6.7 ULOVLIGE INNVANDRERE

Illegale innvandrere som pågripes i Norge skal hjemsendes straks. Dersom retur til hjemlandet ikke er mulig

skal de sendes til et tredjeland som Norge samarbeider med. Politiet har anledning til å bruke tvang om nødvendig ved utkastelse enten til hjemlandet eller til leire Norge disponerer i utlandet.

Norge må aktivt arbeide for politisamarbeid med andre land for å få stoppet organisert menneskesmugling og handel med kvinner og barn. I tillegg må grensek kontrollene forsterkes. Demokratene vil arbeide for at Norge melder seg ut av EØS og Schengen-samarbeidet slik at vi igjen får full råderett over eget land og egne grenser.

6.8 ARBEIDSINNVANDRING

Norsk arbeidsliv bør ikke baseres på import av utenlandsk arbeidskraft. I dag er EØS-avtalen et viktig hinder i kampen mot sosial dumping. Norske lønnsavtaler og arbeidsmiljø trues. Norge bør si opp EØS-avtalen.

6.9 FAMILIEGJENFORENING

Fremmedkulturell familie gjensforening medfører ofte svært mange personer sett i et norsk perspektiv, og i enkelte tilfeller er polygami et stort problem i forhold til integrering.

Demokratene vil ha en strengere lovgivning når det gjelder familie gjensforening etter innvilget oppholdstillatelse. Norge har kun forpliktet seg til å gi beskyttelse for enkeltindivid når risikoen for forfølgelse, tortur og drap i eget hjemland er overveiende. Beskyttelsen i Norge skal ikke medføre automatisk familie gjensforening så fremt vedkommendes familie lever under trygge kår i annet land.

Demokratene mener at innvandrere som har fått norsk statsborgerskap kan søke om familie gjensforening dersom søkeren og ektefellen er minst 24 år. Videre er det krav om at ektefellenes samlede tilknytning til Norge må være større enn deres samlede tilknytning til et annet land. Inntekten må være stor nok til å underholde den ektefellen som skal flytte til Norge.

Videre må det stilles en økonomisk sikkerhet til dekning av eventuelle fremtidige offentlige utgifter til ektefellene. Ekteskapet må også kunne anerkjennes av en norsk rett og ekteskapet skal være inngått frivillig etter partenes eget ønske.

Videre må denne ektefellen tilegne seg grunnleggende kunnskaper om det norske samfunn som normer, kultur og verdier før avreise til Norge. Disse grunnleggende kunnskapene skal testes på nærmeste norske ambassade til ektefellens hjemland.

6.10 STATSBOGERSKAP

For å søke om statsborgerskap i Norge, forutsetter det at søkeren er klar for og villig til å inngå i fellesskapet som binder Norges borgere sammen. Felles språk, felles sett av verdier, felles grunnsyn og skikker som er utviklet gjennom historien. Utlendinger som ikke deler disse felles verdiene, eller som direkte motarbeider dem, er ikke egnet til å være del av det norske fellesskapet og kan heller ikke få norsk statsborgerskap.

Statsborgerskap bør derfor bare bli gitt til utlendinger som er godt integrerte eller assimilerte og som vil respektere Norges Grunnlov. Den som innvilges statsborgerskap må verdsette og etterleve demokratiske spilleregler samt respektere vedtatte lover og regler og ikke sette fremmede religiøse forskrifter høyere enn Norges demokratiske beslutninger. Søkeren må bestå en test om alt dette for å få statsborgerskapet. Det skal være en særlig stor ære med edsavleggelse i en høytidelig seremoni for å få norsk statsborgerskap. Demokratene vil at kun norske statsborgere skal ha stemmerett ved alle valg i Norge.

KRAVENE FRA SØKEREN MÅ VÆRE:

- Minst 12 års oppholdstillatelse.
- Må ikke ha forbrutt seg mot norsk lov i denne perioden.

- Må ikke ha ligget samfunnet til byrde økonomisk i denne perioden.
- Oppfylt alle forpliktelser overfor det norske samfunnet.
- Skal ha bestått en muntlig og skriftlig prøve i norsk språk og en skriftlig prøve i allmennkunnskap om norsk kultur, norske samfunnsforhold og Norges historie.
- Skal underskrive en erklæring om å respektere samt overholde norsk lovgiving.

De som er blitt tildelt norsk statsborgerskap, vil miste det automatisk dersom vedkommende begår grov kriminalitet eller deltar eller gir sin støtte til terrorhandlinger i Norge eller utlandet, eller støtter terrororganisasjoner i utlandet. Likeledes skal statsborgerskapet annulleres dersom det på et senere tidspunkt viser seg at statsborgerskapet er blitt innvilget på uriktige opplysninger. Forutsetningen for å kunne inndra statsborgerskap er imidlertid at vedkommende kan og skal utvises fra Norge.

6.11 KORANSKOLER

Demokratene vil forby dagens ordning med Koranskoler.

6.12 INTEGRERING

Demokratenes grunnholdning er lik behandling av nordmenn og innvandrere. Alle skal ha samme rettigheter og plikter i sine forhold til fellesskapet i Norge, uavhengig av etnisk bakgrunn. En restriktiv innvandringspolitikk med aktiv integrering og tilpasning til norske samfunnsforhold vil forebygge motsetninger

7. HELSE OG OMSORG

7.1 ELDREOMSORG OG ELDREHELSE

Antall eldre i Norge vil øke dramatisk de neste tiårene. I følge Statistisk sentralbyrå kan vi mot 2050 få en seksdobling av pleie- og omsorgstrengende. Dette gir en utfordring som både stat og kommune må stå sammen om.

Demokratene vil jobbe for at det må være tilpassede tjenester på alle kommunale nivåer. Demokratene vil også legge til rette for eldre som ønsker å bo i eget hjem så lenge som mulig.

Demokratene vil sikre individuell tilpasning på alle arenaer innen eldreomsorgen. De eldre skal ikke medisineres til en unødig passiv tilværelse, men tilbys inspirerende og helsefremmende aktivitet tilpasset hver enkeltes interesse og evner.

Demokratene vil gi eldre pleietrengende, som av medisinske årsaker har behov for 24 timers pleie og omsorg, skal ha lovfestet rett til sykehjemsplass.

Alle trygdede skal beholde opparbeidede trygderettigheter fullt ut. Samordningen for ektefeller og samboere fjernes. Alle som ønsker det, skal kunne få trygghetsalarm uavhengig av økonomi. Demokratene vil gjeninnføre kjøkken og daglig matlaging til sykehjem og aldershjem, for bedre helsegevinst og trivsel.

Demokratene vil innføre at det blir et krav til apotek at de medisinene som folk trenger er tilgjengelig når behovet er der.

Demokratene vil dessuten øke gravferdsstønaden betydelig og fjerne mva på gravferd.

7.2 RETT TJENESTE TIL RETT TID

Det er nødvendig med massiv utbygging av sykehjem, omsorgsboliger og aldershjem. Det skal bygges ut på en slik måte at ektepar skal kunne leve sine liv slik de levde dem som yrkesaktive, i sammen.

Demokratene mener at kommunene må ha tilgjengelige avlastningsplasser som kan tilbys når oppgavene blir for vanskelige for pårørende som utfører hjemmebasert omsorg.

7.3 DEMENS

Fire av fem sykehjemspasienter har demens. Derfor må sykehjemmene i større grad være et hjem der personer med demens lettere kan ta fram gamle minner, og få gode dager sammen med fagfolk, pårørende og frivillige.

Alle kommuner skal ha tverrfaglige grupper av helsepersonell, såkalte demensteam, med ansvar for utredning og oppfølging.

Demokratene vil lovfeste dagtilbud for personer med demens i alle kommuner, og sikre kommunene midler til lønn og drift.

7.4 EGENANDELER

Egenandelene må holdes lave. Demokratene vil redusere bruken av egenandel på reseptbelagte medisiner, og fjerne egenandeler for helsetjenester og sosiale tjenester til mennesker med lavere inntekt enn 3 ganger grunnbeløpet (3G). Ved medisinsk behov for briller eller linser bør dette falle inn under refusjonsordningene i helsesektoren.

7.5 ØREMERKET TILSKUDD

Vi mener at nye kvalitetskrav må kombineres med et øremerket tilskudd til eldrehelse og omsorg. De øremerkede midlene må innrettes slik at kommuner som oppfyller kriteriene for målbar god eldrehelse og omsorg, kan bruke de øremerkede pengene til hva de vil.

7.6 FOREBYGGING

Ved å satse på forebygging vil flere utsette eller unngå å få alvorlige sykdommer, og de som trenger hjelp vil få bedre oppfølging. Forsøk i Oslo og Trondheim har vist at fysisk aktivitet, sosial omgang, bedre kosthold og smertelindring har redusert medikamentbruken blant eldre i sykehjem betydelig.

Vi må satse mer på kultur og aktivitet, og inkludere og involvere frivillige i stor grad.

7.7 FASTLEGEORDNINGEN

Vi skal ha et godt fastlegetilbud over hele landet. Ved alvorlig sykdom skal det gis øyeblikkelig hjelp til alle døgnets tider. Samhandlingsreformen forutsetter et godt samspill mellom fastlegene, legevakt og sykehus. Demokratene ønsker at fastleger skal få refusjon etter antall behandlede pasienter.

7.8 KREFT

Vi vil satse tungt på kreftomsorgen både med økte ressurser, og nødvendige endringer i sykehusene, og om nødvendig sørge for at flere kan behandles utenlands.

Demokratene ønsker å unngå unødvendig ventetid på utredning/ diagnose og behandling for pasienter med kreft. Demokratene vil arbeide hardt og målrettet mot rask behandlingstid, import av medisin som vil kurere kreft, og betale for eventuell sykehusbehandling i utlandet.

Kreftregisteret har flere ganger anbefalt at det innføres skanning av lungene for utsatte befolkningsgrupper. Dette kan spare mange liv og øke overlevelsesprosenten ved lungekreft betraktelig. Demokratene vil arbeide for at dette gjennomføres på linje med mammografi av de aldersgrupper som er mest utsatt for brystkreft.

HOVEDMÅL I KREFTSTRATEGIEN:

- En mer brukerorientert kreftomsorg.

- Kreftpasienter skal til enhver tid vite hvem de kan henvende seg til om egen sykdom og behandling.
- Kreftpasienters erfaringer skal brukes aktivt til å forbedre tjenestene.
- Norske pasienter skal ha tilgang til ny, sikker, virkningsfull og kostnadseffektiv legemiddelbehandling.
- Demokratene vil sikre kvinner i alle aldersgrupper mammografi.
- Ha hyppige undersøkelser av for å avdekke kreft i prostata tidlig.
- Demokratene mener at prisen på legemidler ikke skal være avgjørende for om pasienter skal motta kreftbehandling.
- Demokratene mener at alle skal ha lik rett til kreftbehandling, uavhengig av alder og sosial status.

7.9 REHABILITERING

Alle som trenger det må få tilbud om rehabilitering etter sykdom.

7.10 ABORT

Demokratene anser abort som et samvittighetsspørsmål der partiets politikere står fritt til å stemme i overensstemmelse med egen overbevisning.

7.11 RUSPOLITIKK

Både på kort og lang sikt vil det viktigste forebyggende tiltaket for å redusere rusmisbruk i samfunnet være å anvende kjente og effektive virkemidler for å redusere samfunnets tilgang til alkohol. Likevel erkjenner Demokratene at endringer i alkoholbruk kommer via holdningsendringer og ikke via lovgivning.

Vi har hatt eksempler på streng alkoholpolitikk har medført økt ulovlig omsetning av alkohol som ikke har blitt kvalitetssikret og har medført store helseskader. Taxfreeordningen har fått et omfang som utfordrer norsk alkoholpolitikk til tross for dette mener Demokratene at reisende skal få handle Taxfree, noe som også vil være et preventivt middel mot utstrakt økt smugling av alkohol over grensene. En økning i kvoten anbefales.

Narkomane må ha rett til individuell behandling, om nødvendig må tvang kunne anvendes.

Staten må komme opp med pengestøtte og hjelp til lag og organisasjoner som arbeider for å forbedre dagens situasjon og i dette arbeidet gjøre mer bruk av pårørende.

Vi vil arbeide for at ventetiden for behandlingsplasser blir kortet ned, regelverket blir enklere, og vil også benytte oss mer av behandlingssteder i utlandet.

En god narkotikapolitikk er god samfunnsøkonomi. Noen rusmiddelmissbrukere får i dag tilbud om hjelp til nedtrapping av bruken av tunge narkotiske stoffer gjennom legemiddelassistert rehabilitering (LAR). Rehabiliteringsdelen av dette har vært grundig nedprioritert, derfor er det på tide å sette fokus på rehabilitering. Demokratene sier nei til å inkludere heroinassistert behandling som en del av LAR.

DEMOKRATENE VIL HA FØLGENDE PLAN:

- Jobbe for at kommunene har rusfrie fritidstilbud/fritidsklubber til ungdom.
- Bygge ut lavterskeltilbud for rusmiddelmissbrukere, der brukere får både helse- og sosialfaglig oppfølging.
- Redusere ventetid til avrusning, behandling og oppfølgingstjenester og sikre kontinuitet i behandlingsforløpet.

- At det utvikles rusakutter i de største byene.
- Styrke samarbeidet med de ideelle aktørene på rusomsorgsfeltet, og med organisasjonene for brukere og pårørende.
- Ha en nullvisjon for overdoser og oppsøkende overdoseteam i alle store byer.
- At personer som både har en psykisk lidelse og et rusproblem, møtes og behandles med utgangspunkt i begge sykdomstilstander.
- Rusavhengige må fritt få velge behandlingssted innenfor definerte økonomiske rammer.
- Vurdere økt bruk av tvangstiltak mot svært unge i tidlig fase av misbruk.
- benytte oss mer av behandlingssteder i utlandet.

7.12 HONNØR POLITIKK

Demokratene vil ha en seniorpolitikk som bidrar til at eldre blir oppfattet som en positiv ressurs for arbeidslivet, og som fremmer yrkesdeltakelsen blant eldre. Nye pensjonistkull må kunne velge å jobbe lengre, eller kombinere pensjon og inntekt, for å få tilsvarende økonomi som dagens pensjonister.

DEMOKRATENE VIL:

- Sikre framtidens avtalefestede pensjon (AFP).
- Legge til rette for at seniorer kan trappe arbeidet gradvis ned, og få til bedre kombinasjoner av trygd og pensjon.
- Forbedre yrkesskadeordningen, slik at den blir enkel og rettferdig.
- Følge bedre opp dem som har delvis arbeidsevne, og utvikle metoder for arbeidsevnevurderinger, slik at den enkelte lettere kan få tilbud om passende jobb.
- Forenkle regelverket for trygd og skatt ved opphold i utlandet.
- Gjøre mer aktiv bruk av eldrerådene.
- Styrke satsingen på kultur for eldre.

7.13 PSYKISK HELSE

Den psykiske helsetjenesten skal gi et bredt og helhetlig tilbud. Det er ønskelig med et mangfold av behandlingstilbud, herunder også private behandlingstilbud. Her skal penger følge pasienten på lik linje med statlige og kommunale tilbud.

Psykiske helsetilbud bør være lett tilgjengelig og uten ventetid for den som trenger hjelp. I en krise må man selv kunne kontakte nærmeste behandlingssted for å få hjelp. Ambulerende teamtjenester må styrkes og videreutvikles.

7.14 FUNKSJONSHEMMEDE

Demokratene vil styrke oppfølging og hjelp til aktivitet og arbeid for medmennesker med nedsatt funksjonshemming.

Demokratene vil arbeide for at det offentlige erkjenner sitt ansvar overfor mennesker med psykiske og fysiske funksjonshemninger. Det må sikres ordninger som fører til at de i størst mulig grad kan likestilles med den øvrige befolkningen. Mennesker med funksjonshemninger må sikres arbeid ut fra sine kvalifikasjoner.

Loven mot diskriminering i arbeidslivet må brukes sterkere for å hindre at kvalifiserte funksjonshemmede blir utestengt fra arbeidslivet. Her må særlig det offentlige ta et mye større ansvar. Vi vil at de som selv tar ansvaret for sine handikappede barn gis reell økonomisk kompensasjon og forsvarlig avlastning i arbeidet.

Unge mennesker med funksjonshemninger må ut av sykehjem og aldershjem. Det er uverdigg for Norge at flere har slike boformer mot sin vilje.

7.15 HELSESTASJONER

Helsestasjonen og skolehelsetjenesten er gode lavterskeltilbud som når alle, og har høy tillit i befolkningen. Helsestasjonene bør inneha flere typer fagkompetanse, for å sikre et helhetlig tilbud, og for å kunne avdekke mer alvorlige problemer, som vold, overgrep og rus.

7.16 PSYKISK HELSE

Psykiatriske pasienter skal ha samme behandlingsgaranti som somatiske pasienter. For å oppnå dette, må det psykiatriske tilbud bygges ut over hele landet i tråd med vedtatt langtidsplan. Det forebyggende arbeid blant barn og unge må styrkes gjennom økt satsing på frivillige organisasjoner, skolehelsetjeneste og PP-tjenesten i kommunene, samt utbygging av ungdomspsykiatrien.

Det må tas et skikkelig løft for barne- og ungdomspsykiatrien for å forhindre at unge mennesker utvikler tilstander som gjør dem til kroniske psykiatripasienter.

Det må etableres flere sikkerhetsavdelinger som gir mulighet for langtidsbehandling av kriminelle med psykiatrisk behandlingsbehov.

7.17 SYKEHUSENE

Demokratene ønsker å legge til rette for at pasienter selv styrer tilbudet på helsetjenester. Dette gjøres ved at folketrygden betaler for behandlingen på behandlingsstedet pasienten velger. Tjenestene utføres ikke nødvendigvis i offentlig regi, men for det offentlige regning.

Demokratene er positive til at sykehus kan utvikle spesialkompetanse og ta imot pasienter fra hele landet. Vi ønsker også at det skal være kortest mulig vei til nærmeste fødestue.

Vi vil opprettholde et desentralisert sykehusstilbud, og sikre nærhet til akuttfunksjoner og fødetilbud over det ganske land. Vi vil også videreføre arbeidet med en bedre arbeidsdeling mellom sykehusene, som fremmer styrket kvalitet i pasientbehandlingen.

Demokratene vil ha akuttthjelp for voldtektsofre på alle sykehus. Et fullverdig lokalsykehus skal ha døgnkontinuerlig akuttberedskap innenfor medisin, kirurgi og en fødeavdeling. Demokratene ønsker å opprettholde akuttfunksjonene og fødestuene på lokalsykehusene.

Vi vil ha et investeringsløft på medisinsk utstyr og bygningsmasse.

7.18 SYKEPLEIERE OG OMSORGSARBEIDERE

Norske sykepleiere og omsorgsarbeidere fortjener stor anerkjennelse for den livsviktige jobben de gjør i Helse-Norge. I årene som kommer vil behovet for helse- og omsorgstjenester øke, og det vil være et stort behov for arbeidskraft til denne sektoren. Kompetansebehovet vil også endre seg. Helse- og omsorgssektoren må oppleves som en karrierevei med muligheter for utvikling og nye utfordringer. Vi vil satse på etter- og videreutdanningstilbudet for ansatte i pleie- og omsorgssektoren.

7.19 TANNHELSE

Tannhelsen må inn under folketrygden på samme måten som andre helseproblemer. Demokratene vil derfor at tannhelse skal inn under Egenandelsordningen.

7.20 ALDERSHJEM OG SYKEHJEM

Demokratene tror det er fornuftig å finansiere helsevesenet gjennom en stykkprisordning, der pengene følger pasienten. Ved stykkprisfinansiering får behandlingsinstitusjonen tilskudd per produsert tjeneste. Demokratene vil øke investeringsstilskuddet så det blir lønnsomt for kommunene å bygge sykehjemsplasser.

Demokratene vil gi eldre pleietrengende, som av medisinske årsaker har behov for 24 timers pleie og omsorg, skal ha lovfestet rett til sykehjemsplass. Demokratene vil kreve at trygdede på alders- og sykehjem får rett på enerom. At de trygdede har rett til plass på en institusjon i nærheten av hjemmet, eller i nærheten av øvrig familie.

Vi vil arbeide for at eldre par skal få muligheten til fortsatt å leve sammen, også i tilfeller hvor det er behov for å flytte til en mer tilrettelagt bolig eller i en institusjon.

7.21 AMBULANSETJENESTEN

Demokratene vil ha en geografisk definert responstid for ambulansetjenester og etablere luftambulansesaser for de områder som i dag ikke har dekning. Demokratene ønsker å innføre eget tilbud om psykiatriambulanser.

7.22 AKTIV DØDSHJELP

Demokratene mener livet er ukrenkelig fra unngangelse til naturlig død. Demokratene vil gi døende mennesker den nødvendige omsorg og smertelindring.

Demokratene betrakter spørsmålet om aktiv dødsbistand som et samvittighetsspørsmål der partiets politikere gis rett til å stemme i overensstemmelse med egen overbevisning.

8. FORSKNING OG UTDANNING

8.1 GRUNNSKOLEN

Demokratene mener at alle barn skal ha rett til opplæring i sitt nærmiljø. Det er viktig å beholde og bygge små lokale skoler. Nedleggelse av grendeskoler fører til en uønsket avfolkning av distriktene, og er samfunnsøkonomisk uforsvarlig.

Skolen skal samle elevene om en felles kulturarv i en felles, sosial kontekst og oppdra dem til demokrati. Den enkelte elev må få den nødvendige kunnskap til å fungere som en opplyst borger i vår media dominerte tid.

I en integrert offentlig skole skal alle, uavhengig av fysisk eller psykisk funksjonshemming, ha rett til å gå.

Demokratene vil styrke norskopplæringen. Demokratene er enig i at det er behov for å styrke basis- og kroppsøvingfagene.

Skolebyggene skal ha et sunt og godt innemiljø. Det må stilles krav til ren luft i klasserommene.

Demokratene støtter Kunnskapsløftets fokus på faglig innhold i grunnskolen. Gode kunnskaper i norsk, engelsk, matematikk, naturfag og IKT blir stadig viktigere i en internasjonal verden. Kulturell dannelse fordrer også at elevene tilegner seg god kjennskap til norsk og vestlig kultur, språk og historie. og en økt satsing på realfagene er fortsatt nødvendig.

Vi vil ha åpenhet om resultatene i skolen. Det er viktig at både foreldre og elevene får god informasjon om skolen. Vi vil videreføre de nasjonale prøvene og ha åpenhet om resultatene. For å kunne satse på kunnskap i skolen, må vi ha kunnskap om skolen. Nasjonale prøver er et viktig verktøy for lærere og skoleeiere for å gjøre undervisningen enda bedre.

DEMOKRATENE VIL:

- Arbeide for bedre disiplin og tydelig klasseledelse.
- Prioritere tiltak mot mobbing.
- At det skal være vann i landets basseng. Bare ved god svømmeopplæring kan vi forebygge det økende antall drukningsulykker.

- Legge til rette for gode videreutdanningstiltak for å øke kompetansen i skolen.
- At arbeidsmiljølovens HMS-regler skal også gjøres gjeldende for klasserommene. Elevenes rettigheter må her likestilles med de ansattes.
- Ha mer tilpasset opplæring, tidlig innsats og satse på det som er viktigst i skolen: lesing, skriving og regning.
- Kartlegge læringsresultatene gjennom hele skoleløpet og sikre full åpenhet om resultater på skolenivå.
- Innføre læringsmål for alle trinn, slik at elever, lærere og foreldre vet hva elevene forventes å ha lært på hvert årstrinn.
- Gi alle elever muligheten til å ta fag på et høyere nivå når de er kvalifisert for det.
- Ha en grundig og ærlig revisjon av norske lærebøker som fremstiller og glorifiserer Islam som en «fredens religion». Islams totalitære, politiske og voldelige anliggende må tydeliggjøres i revidert nytt pensum.
- Gjeninnføre oppdragsanstalter for mobbere og voldelige problemelever.

8.2 REALFAGSLØFT

Kompetanse i realfag er en viktig drivkraft i forskning og nyskaping og er avgjørende for landets konkurransekraft. Internasjonale undersøkelser, som den siste PISA-rapporten, viser at vi har et realfagsproblem. Vi mener det trengs et krafttak for å stimulere interessen for realfagene.

8.3 SKOLEFRITIDSORDNINGEN (SFO)

Skolefritidsordningen(SFO)beholdes som en frivillig ordning med foreldrebetaling og uten obligatoriske aktiviteter.

8.4 KARAKTERER

Demokratene ønsker å innføre karakterer fra 4. klasse. Det vil gi både eleven og de foresatte en klarere forståelse av hvor eleven står faglig.

8.5 VIDEREGÅENDE SKOLE

Det bør være ulik vektning av fag på studieforberedende studier og yrkesfaglig utdanning. Tilbud om yrkesfaglig utdanning bør også inneholde kortere utdanningsløp på henholdsvis ett og to år. Elever som er klart motivert for å starte i arbeidslivet, bør få anledning til det, men med en mer praktisk rettet yrkesforberedende opplæring av kortere varighet enn grunnopplæringens hovedmodell. Svært mange elever faller fra i løpet av sin videregående utdanning, noe som medfører uheldige konsekvenser for samfunnet så vel som den enkelte. Vi vil derfor se på mulige tiltak for å redusere frafallsprosenten, slik som økt praktisk undervisning og fleksibel skoledag.

Undervisningen på yrkesfaglig studieretning skal ha yrkesfaget som hovedfag. Teoridelen må være differensiert, slik at de som ønsker det kan oppnå full studiekompetanse, mens andre kan få fagbrev med mulighet til å bygge på teoridelen til full studiekompetanse gjennom etterutdanning. Nok læreplaner er viktig for å hindre frafall. Mange som ikke får læreplass mister motivasjonen for å fullføre utdanningen og dropper ut.

8.6 FRAVÆRSGRENSEN

Å stille krav til elevene er å bry seg om elevene. Det er valgfritt å begynne på videregående skole, men når valget er truffet er det ikke valgfritt om man møter opp til undervisningen. Det bør derfor være en fraværsgrense.

8.7 HØYERE UTDANNING

Demokratene vil videreutvikle Norge som kunnskapsnasjon. For å nå dette målet, må Norge ha et tilbud innenfor høyere utdanning som er konkurransedyktig internasjonalt.

Private høyskoler er en viktig del av det norske utdanningssystemet. Demokratene ønsker at finansieringen av private høyskoler og vitenskapelige høyskoler blir mer likeverdig med de statlige institusjonene. Alle skal kunne ta høyere utdanning uavhengig av bakgrunn, økonomi og bosted.

Vi vil øke investeringene i universiteter og høyskoler, og satse på kunnskap og forskning. Høyere læreinstitusjoner skal selv kunne bestemme sitt studietilbud og sin måte å organisere opplæringen på innenfor nasjonale krav og rammer. Universiteter og høyskoler bør selv kunne fastsette opptakskrav til studentene.

Studenter og elever som har fylt 18 år skal ikke være avhengige av foreldrenes inntekt. Demokratene foreslår derfor at stipendandelen økes. Noe av dette kan være lån som omgjøres til stipend når studentene og eleven får godkjente vitnemål.

Studenter og elever ved universitet og høyskoler i Norge og norske studenter i utlandet, skal ha likestilt rett til stipend og studielån som er tilstrekkelige til å sikre studentene et rimelig livsopphold i studietiden.

DEMOKRATENE VIL:

- At professorens undervisningsplikt skal ikke være mer omfattende enn at de også får tid til å drive forskning.
- Ettergi studielån til de som gjennomfører en doktorgrad.
- Gi full frihet for enkeltskoler til å organisere skolehverdagen med tanke på pedagogisk innhold og satsingsområder.
- At det skal bli lettere å få godkjent utdanninger fra utlandet.

8.8 FORSKNING

For å ha et robust næringsliv og et konkurransedyktig Norge fremover, må vi stimulere til forskning av høy internasjonal kvalitet.

Grunnforskningen er et felles gode av stor betydning for samfunnet, og skal derfor sikres tilstrekkelige ressurser, og være fri og uavhengig. De offentlige bevilgningene må være langsiktige og forutsigbare for å skape høy kvalitet og konkurransedyktighet i forskningen.

Anvendt forskning omformer ny kunnskap og innsikt til økonomiske salgbare produkter. Det er en sammenheng mellom satsing på forskning, utvikling og innovasjon, og vekst i økonomien. Et tettere samarbeid mellom næringsliv og forskningsinstitusjoner er derfor meget viktig, og noe vi vil stimulere til.

DEMOKRATENE VIL:

- Sikre grunnforskningen i Norge gode og langsiktige rammer.
- Forenkle byråkratiet rundt søknad om forskningsmidler.
- Identifisere kunnskapsområder der Norge er verdensledende, og sette inn større ressurser her.
- Vurdere skattefradrag ved gaver eller investeringer som gis til FoU- baserte bedrifter og grunnforskning etter

nærmere fastsatte regler.

- Være et foregangsland på forskning innen fossile og fornybare energikilder.
- At tildeling av forskningsmidler også skal baseres på resultatmåling og prosjektevaluering.

8.9 PRIVATE SKOLER

Demokratene mener det er et overordnet offentlig ansvar å sikre at alle barn i Norge får et godt skoletilbud. Vi vil derfor arbeide for å styrke den offentlige skolen, både med tanke på faglig innhold og lærerens arbeidsvilkår. Demokratene vil styrke private skolars rett og mulighet til å utvikle sin egenart, enten det gjelder pedagogiske metoder eller livssyn. Vi vil ha fri etableringsrett for private skoler, så sant krav til faglig kvalitet er oppfylt. Friskolene må fortsatt sikres retten til å ansette personale som står inne for den enkelte skoles egenart.

Demokratene ønsker en finansieringsordning som likebehandler offentlige og private skoler. Pengene kan følge eleven, uavhengig av om eleven går i offentlig eller privat skole.

9. FAMILIEPOLITIKK

9.1 FAMILIEN

Familien er fundamentet i samfunnet. Det nære båndet i en familie er grunnlaget for menneskers velvære. Foreldre har både en oppdragerrolle, og rollen som kulturformidler. Dette båndet har en stor betydning for enkeltmenneskers trivsel og psykiske helse, og for landets fremtid.

Vår skattepolitikk bør derfor legges til rette slik at familien selv kan bestemme hvordan de vil ha sin hverdag. Demokratene mener at familien er en viktig institusjon i vårt samfunn, og at ekteskap mellom mann og kvinne er den mest stabile og trygge rammen for en familie.

Demokratene vil likevel understreke at alle mennesker har rett til å innrette sitt privatliv på den måten de selv finner best, under forutsetning av at dette ikke går ut over tredjepart.

Vi mener det er viktig at foreldre får mye tid sammen med sine barn mens de er små, og vil tilrettelegge for dette, gjennom generelle skatte- og avgiftslettelser. Barnetrygd skal kun gis til norske statsborgere.

Demokratene vil legge til rette for at barn i størst mulig grad kan være sammen med foreldrene i de tidlige leveår, og på den måten danne sterke og nære bånd til egen familie. Dagens ordning med fødselspermisjon bør videreføres, men hvem av foreldrene som skal være hjemme med barnet, bestemmes av foreldrene.

DEMOKRATENE VIL:

- Legge vår skattepolitikk til rette slik at familien selv kan bestemme hvordan de vil ha sin hverdag.
- At barnetrygd kun skal gis til norske statsborgere.
- At foreldrene må likestilles ved samlivsbrudd i sine plikter og rettigheter.
- Dagens ordning med fødselspermisjon bør videreføres, men hvem av foreldrene som skal være hjemme med barnet, bestemmes av foreldrene.
- At offentlig finansiert kunstig befruktning skal være forbeholdt heterofile par som lever i stabile parforhold, og som av helsemessige grunner har problemer med å få barn.

9.2 BARNEHAGE

Demokratene vil jobbe for at det er barnehageplass til alle som trenger det og at barnehagene blir kvalitetssikret gjennom lov og aktuelle avtaleverk.

Demokratene kan ikke se at det primært er en offentlig oppgave å drive barnehage. Det bør derfor oppmuntres til å starte private barnehager. Staten skal imidlertid sette minimumskrav.

DEMOKRATENE VIL:

- Innføre et uavhengig tilsyn med barnehagene.
- Likestille offentlige og private barnehager økonomisk.
- Legge til rette for bygging av private barnehager.

9.3 BARNEVERN

Demokratene vil at Barnevernet i sin nåværende form må gjennomgås og forandres til en mer human organisasjon som setter barnet og familien i sentrum og hjelper de som kommer inn i søkelyset til BV. Vi har mange eksempler på at BV og BV's industrien har blitt et milliardsluk som private profitører gjør store penger på som kunne vært utnyttet mye bedre til hjelp for barna.

Demokratene er av den oppfatning av at vi trenger et barnevern. Men et barnevern som ikke setter barnet og familien med mor og far og nær familie i fokus, er ødeleggende for det arbeidet som skal gjøres.

Barnevernet er nødvendig for å hjelpe familier som har problemer, og av og til, når det er absolutt siste utvei, og det forekommer grov omsorgssvikt som alvorlige rusproblemer, grov vold eller seksuelle overgrep, er det også nødvendig å fjerne barn fra deres foreldre.

I de fleste tilfellene der barn blir fjernet fra sine biologiske foreldre er det imidlertid i dag begrunnet med en subjektiv vurdering fra ansatte i barnevernet om at foreldrene har «manglende omsorgsevne». Mange barn blir fjernet fra foreldrene på svært tynne grunnlag, noe som medfører alvorlige traumer og skader for både barn og foreldre.

Barn bør bare fjernes fra de biologiske foreldrene dersom det foreligger grov omsorgssvikt. Dersom man mener foreldrene har «manglende omsorgsevne» skal det rettes opp gjennom hjelpetiltak i hjemmene, slik at man styrker familiene. Hjelpetiltakene må være reelle hjelpetiltak og ikke motivert ut fra et ønske om å «spionere» på foreldre med sikte på fremtidig barneoverdragelse. Akuttvedtak skal kun benyttes i tilfeller der det er en åpenbar risiko for barna å dra tilbake til sine foreldre.

Når det er nødvendig å fjerne barn fra foreldre skal barnevernet alltid på en seriøs måte forsøke å finne nye omsorgspersoner blant slektninger av foreldrene, som barna kjenner fra før og har et positivt forhold til. I de tilfellene barn blir fjernet fra sine foreldre må det være et absolutt krav om at en søskenflokk får bo hos de samme fosterforeldrene og ikke blir splittet. En splittelse av en søskenflokk bør kun skje helt unntaksvis der det er store søskenflokker. Tvillingsøsken må under ingen omstendighet plasseres hos ulike fosterforeldre.

Foreldre som mister sine barn til barnevernet skal ha anledning til å treffe barna med jevne mellomrom, minst en gang i måneden, så fremt ikke barna nekter å møte dem. De skal da gis god tid med barna. Plassering i fosterhjem må sees på som midlertidige ordninger, og barna skal leveres tilbake til sine biologiske foreldre dersom disse kan dokumentere endret livsførsel, ikke lengre anses som en trussel mot barna og barna selv ikke protesterer mot det.

9.4 LIKESTILLING

Demokratene vil ikke akseptere diskriminering. Alle mennesker er likeverdige, derfor bør heller ikke lover, forskrifter og regler forskjellsbehandle gjennom kvotering. Vi vil åpne for en frivillig ektefelledelt beskatning hvor ektefellenes innsats kan likestilles skatte- og trygdemessig. Vi ønsker å likestille foreldre når det gjelder omsorgen for barn og ønsker å endre barneloven, med den hensikt å innføre lik rett til ansvar og omsorg.

10. LANDBRUK, FISKERI OG SKIPSFART

10.1 LANDBRUK OG SKOGBRUK

Demokratene mener at landbruk skal være en viktig vekstnæring i Norge i mange år framover, og forholdene må derfor legges til rette for det. Da må næringen gis gunstige rammebetingelser slik at landbruket kan drives rasjonelt og effektivt ut fra sine forutsetninger, der deler av jordbruksstøtten med prioritet for bønder med vanskelig terreng etter mønster av fjelland som Østerrike og Sveits.

Demokratene mener beiting er beste middelet mot gjengroing. Når naturen tar tilbake arealet blir det biologiske mangfoldet endret, det blir færre arter og mye kulturhistorie forsvinner. Dette er verdier som oppfattes å tilhøre allmennheten og som landbruket har et ansvar å holde i hevd. Når kulturlandskapet endres så radikalt, forsvinner mye av grunnlaget for vekst i andre næringer, så som turistnæringen med tilhørende ringvirkninger.

Demokratene mener økt matproduksjon i Norge basert på produksjon over hele landet er viktig i en verden der presset på matvareresursene øker. Fruktbar matjord er en mangelvare globalt. FN matvareorganisasjon har beregnet at dagens matproduksjon må økes med 70 prosent innen 2050 for å møte kravene fra en voksende og mer kjøpekraftig befolkning. Norge har en av de høyeste befolkningsvekstene i Europa, og må øke sin matproduksjon dramatisk for å kunne forsyne egen befolkning.

Flere forskere mener europeisk matproduksjon har nådd toppen da produksjonen foregår på mindre og mindre areal. Med tanke på den åpne dørs politikken hvor Europa mottar store migrasjonsbølger utenfra Europa, vil situasjonen bli dramatisk. Derfor mener Demokratene at det er nødvendig å komme seg ut av Schengen, og begrense innvandringen dramatisk. Demokratene mener det er nødvendig med betydelig styrking av økonomien i jordbruket i årene fremover.

Målet om å øke den norske matproduksjonen med 20 % innen 2020, slik det er nedfelt i Stortingsmelding nr. 9 (2011-2012) lar seg gjøre, og må trolig økes til 40 % for å dekke etterspørselen grunnet befolkningsvekst. Demokratene vil opprettholde og styrke matproduksjonen slik at nasjonen blir selvforsynt med basisvarer.

Demokratene mener at reduksjon av korn- og grasareal ikke er akseptabelt og krever en satsing på alle bruksstørrelser, ikke bare de store, tilpasset Norges topografi, slik at vi kan ha et aktivt landbruk over hele landet. Det gjør oss mindre sårbare ved klimaendringer, forurenses mindre og bidrar til opprettholdelse av kulturlandskap og en distriktspolitikk hvor arbeidsplasser opprettholdes. Demokratene er for at det legges bedre til rette for utnytting av norske ressurser både i form av beite og variert forproduksjon, slik at en i større grad gjør seg mindre avhengig av kraftfôrimport.

Demokratene ønsker å videreføre dagens politikk hvor vi opprettholder odelsretten, bo- og driveplikt på landbrukseiendommer. Landbruket sliter med rekruttering. Kun 10 prosent av bøndene er under 40 år, og gjennomsnittsalderen er 54 år. Priser og tilskudd i jordbruket har økt mindre enn prisutviklingen, og utgiftssiden har økt slik at mange bønder har avviklet sine bruk.

SSB sin statistikk viser at det blir færre og færre bønder i Norge. I dag lever kun sju prosent med jordbruk som hovedinntektskilde. Derfor ønsker Demokratene å utjevne forskjellen mellom inntektene til bøndene og andre grupper i samfunnet. Bygdeutviklingsprogram som fremmer næringsvirksomhet, trivsel og mangfold, skal fortsatt støttes av Bygdeutviklingsfondet. Demokratene vil videreføre dagens ordninger med jordbruksforhandlinger og markedsreguleringer.

Vi vil arbeide for redusert bruk av tilsetningsstoffer. Demokratene vil ha norsk totalforbud mot import og bruk av genmodifiserte organismer (GMO) til mat og fôr uten rom for dispensasjoner. Deklarasjon på mat skal så detaljert som mulig fortelle hvilke typer ingredienser som er brukt, redegjøre for bestråling og mulig direkte og indirekte befatning med GMO.

Skogbruk er en fornybar næring med stor økonomisk betydning nasjonalt, regionalt og lokalt. Skogressursene i Norge er nesten tredoblet de siste 100 årene. Det er mulig å øke avirkningen betydelig innenfor miljømessig forsvarlige rammer. Etterspørselen etter trevirke og annen biomasse fra skogen vil øke i årene som kommer,

både i Norge og Europa, blant annet som følge av en mer offensiv klimapolitikk.

Norge har i dag en komplett verdikjede for videreforedling av skogressursene. I dag er treforedlingsindustrien inne i en svært krevende fase. Mange bedrifter er nedlagt, mange er truet, og næringen må omstille seg fra avisepapir, cellulose og tremasse til mer foredlede godt betalte produkter med bedre markedsutsikter. For å realisere dette kreves kraftig styrking av driftsøkonomien i bransjen og et stort investeringsprogram. Staten må tilrettelegge disse nye nødvendige rammebetingelsene for at vi skal sikre et fremtidsrettet skogbruk og tilhørende foredlingsindustri. Demokratene vil jobbe for en lønnsom treforedlingsindustri slik at våre enorme skogressurser kan foredles i Norge også i framtida.

Derved vil skognæringen i årene framover kunne gi et enda større bidrag i klimapolitikken, distrikts- og regionalpolitikken og verdiskapingen. Dette skal skje gjennom forsterking av den tradisjonelle delen av skognæringen, utvikling av nye produkter og bruksområder for biomasse, som for eksempel andregenerasjons biodrivstoff, og gjennom satsing på trearkitektur.

Demokratene ønsker også at det skal være en fremtid for mindre gårdsbruk. Demokratene vil gi bøndene større handlingsrom når det gjelder å kombinere gårdsdrift og turisme, herunder lokale mattradisjoner og egenproduksjon av lokal mat og drikke.

DEMOKRATENE VIL:

- At næringene gis gunstige rammebetingelser slik at det igjen kan ansettes norske sjøfolk på norske skip, og at landbruket kan drives rasjonelt og effektivt ut fra sine forutsetninger, der deler av jordbruksstøtten med prioritet for bønder med vanskelig terreng etter mønster av fjelland som Østerrike og Sveits.
- Øke matproduksjon i Norge basert på produksjon over hele landet.
- Ha en betydelig styrking av økonomien i jordbruket i årene fremover.
- Øke den norske matproduksjonen fra dagens nivå med 20 % innen 2025.
- Opprettholde og styrke matproduksjonen slik at nasjonen blir selvforsynt med basisvarer.
- Satse på å øke rekrutteringen til landbruket.
- Ha et sterkt jordvern som ivaretar dyrket mark.
- Fjerne lover som hindrer at tomme driftsbygninger kan utnyttes til andre formål.
- At jord som eksproprieres skal verdsettes likt uansett formål.
- Videreføre dagens ordninger med jordbruksforhandlinger og markedsreguleringer.
- Arbeide for redusert bruk av tilsetningsstoffer. Demokratene vil ha norsk totalforbud mot import og bruk av genmodifiserte organismer (GMO) til mat og fôr uten rom for dispensasjoner.
- Jobbe for en lønnsom treforedlingsindustri slik at våre enorme skogressurser kan foredles i Norge også i framtida.
- Ikke tillate rituell slakting uten bruk av bedøvelse.
- Gjennom lovverk hindre at noen få aktører får uforholdsmessig mye makt over matverdikjeden.
- Gi forbrukerne tilgang til et bredere matvareutvalg.
- Legges bedre til rette for utnytting av norske ressurser både i form av beite og variert forproduksjon, slik at en i større grad gjør seg mindre avhengig av kraftfôrimport.

10.2 DYREVELFERD

Demokratene ønsker et dyrepoliti i hele landet. Alle dyr bør ha mulighet for et så godt og naturlig liv som mulig, dette gjelder frie dyr i sine opprinnelige omgivelser, kjæledyr, dyr til rekreasjon eller sportsutøvelse og dyr i ulike produksjoner. Alle dyr bør ha tilstrekkelig tilgang av riktig næring, ikke utsettes for unødige ytre belastninger, sykdom eller skader. Forskning viser også at dyrs trivsel forbedrer deres ytelser og samhandling med andre dyr og mennesker.

DEMOKRATENE VIL:

- Ha et dyrepoliti i hele landet.

- At dyr som inngår i alle former for produksjon, må gis mulighet for bevegelse og så langt mulig anledning til å følge sitt instinktive adferdsmønster. Dette betyr at for dyr som holdes i bur, båser og innhengninger skal disse være av en slik utforming og størrelse at dette ikke går ut over dyrenes fysiske og psykiske helse.
- Avlivning av dyr må utføres på en human og smertefri måte, slik at dyret ikke påføres noen form for unødig lidelse. Avlivning uten foregående bevissthetsbegrensning eller bedøvelse skal ikke tillates.
- Demokratene vil avvikle all halalslakt i Norge.

10.3 FISKERINÆRINGEN

Demokratene mener at fiskeri skal være en viktig vekstnæring i Norge i mange år framover, og forholdene må derfor legges til rette for det. Demokratene vil føre en fremtidig fiskeripolitikk som skal komme hele landet til gode. Fiskerinæringen skal være garantist for å opprettholde bosetting og sysselsetting i distriktene og langs kysten. God fiskeriforvaltning er god distrikts-, sysselsettings- og sosialpolitikk.

Demokratene mener at fiskebestanden bør beskattes fornuftig og langsiktig, under nøye forskningsbasert overvåking, og at oppdrettsnæringer må bevisstgjøres og i nødvendig grad kontrolleres på sitt økologiske ansvar opp mot hva driften aktualiserer av innsatser og belastninger.

Demokratene vil sikre fiskernes rett til å eie fiskefartøy og til å ha hånd om førstehåndsomsetningen av fisk og skalldyr. Demokratene vil ha en differensiert flåte hvor kystflåten skal spille en vesentlig rolle. En differensiert flåte er nødvendig for å utnytte Norges tildelte kvoter innen de enkelte fiskeslag, og Demokratene vil arbeide for etablering av ordninger som sikrer fiskerne et optimalt utbytte. Både ressursmessig og økonomisk.

10.4 SKIPSFART

Uten norske sjøfolk vil vi i løpet av relativt få år ikke kunne ivareta de nødvendige arbeidsoppgaver som følger med å være en kystnasjon.

EØS-avtalen innebærer at sjøfolk fra andre land i EØS kan underby norske sjøfolk. Det er ikke ønskelig at nordmenn konkurreres ut av norsk arbeidsliv. Demokratene vil si opp EØS-avtalen, partiet vil også innføre regler som sikrer at norske sjøfolk blir brukt på rutetrafikk som anløper norske havner, på offshore fartøyer som opererer på norsk kontinentalsokkel samt på faste installasjoner på kontinentalsokkelen.

Norske rederier og fartøyer under norsk flagg skal ikke beskattes og avgiftsbelegges over gjennomsnitt for tilsvarende næring i Europas øvrige skipsfartsnasjoner.

Den direkte tilskuddsordningen til skipsbygging er fjernet både innenfor EU og i Norge. Nye støtteordninger som etableres innenfor EU, må følges opp med tilsvarende ordninger i Norge.

11. MILJØVERN OG NATURVERN

11.1 NATURVERN OG FRILUFTSLIV

Grunneiers interesser bør sikres bedre når det gjelder allmennhetens grense mot innmark og privat sfære. Ved opprettelse av nye naturreservater, nasjonalparker og lignende, skal lokaldemokratiet tillegges avgjørende vekt. Restriksjoner knyttet til vern skal kun være utformet for å hindre ødeleggelse av naturgrunnet.

Demokratene vil la kommunene forvalte lov om motorferdsel i utmark.

En større utredning fra Norges Miljøvernforbund dokumenterer at vindturbiner er ødeleggende for vår siste villmark – kysten. De reduserer arealet av inngrepsfrie naturområder, ødelegger verneverdig natur, utrydder fugle- og dyrearter, genererer helseproblemer, truer norsk reiselivsnæring, fører til utslipp av klimagasser og

representerer dårlig samfunnsøkonomi

Demokratenes vil av disse grunnene sette seg sterkt imot utbygging av nye vindturbinparker.

DEMOKRATENE VIL:

- Ivareta allemannsretten og sikre tilgang til skog og mark.
- Sikre tilstrekkelig tilgang til strandsonen for allmennheten.
- At det ved verning av store naturområder bør i hovedsak være offentlige eiendommer som vernes.
- At ved båndlegging av privat jord skal det gis markedsmessig erstatning.
- At forvaltning av strandsonen skal skje lokalt.
- Ha lokal forvaltning av motorferdsel i utmark.
- At lokale interesser skal vektlegges i de tilfeller der vern av naturområder er et alternativ.
- Styrke det kommunale selvstyret i forhold til hyttebygging, bruk av friområder, jakt og sportsfiske.
- At det tilrettelegges for småbåthavner i rikelig omfang
- Gå i mot bygging av nye vindturbinparker (vindmølleparker).

11.2 KLIMA

Jordens klima har alltid vært i endring og representerer derfor en naturlig del av planetens utvikling. De siste tiårene har vitenskapen hatt et sterkt fokus på klimaendringer som et resultat av menneskelig aktivitet. Demokratene forholder seg til at forskning viser at menneskelig aktivitet påvirker klimaet, men understreker samtidig at det hersker stor usikkerhet om hvor mye dette utgjør i forhold til naturlige klimavariasjoner. Som Forskningsrådet har påvist, forskes det for lite på naturlige klimaprosesser, sammenlignet med forskning på menneskehetens bidrag. Demokratene vil stimulere til bredere forskning og åpen, kritisk debatt rundt årsaker til – og omfanget av -klimaendringer.

Demokratene er kritisk til å bruke klimapolitikken til å øke skatter, avgifter og utgifter for innbyggere og bedrifter. Man skal ha respekt for skattebetalernes penger og innbyggernes ønske om forutsigbarhet og fleksibilitet i hverdagen. Vi er derfor kritiske til å innføre stadig nye forbud, påbud, restriksjoner og andre offentlige inngrep som begrenser enkeltmenneskets frihet eller svekker norsk konkurransekraft. Demokratene vil i stedet stimulere miljøvennlig adferd gjennom positive virkemidler.

12. SAMFERDSEL OG KOMMUNIKASJON

12.1 ØKTE INVESTERINGER

Demokratene mener at det er klokt å satse tungt på utbygging av infrastruktur mens oljeinntektene fremdeles er høye og pensjonskostnadene begrenset. Vi bør nå omdisponere en del av vår oljeformue fra finansplasseringer i utlandet til realinvesteringer i infrastrukturen her hjemme. I motsetning til forbruk, er dette investeringer i fremtidig vekst og verdiskaping for hele landet.

12.2 VEIER OG BILER

Den norske veistandarden er blant de dårligste i Europa. En storstilt satsing er derfor nødvendig. Demokratene ønsker en økning i budsjettene til veibyging.

Demokratene mener offentlig veibyging skal fullfinansieres av staten, og ikke gjennom bompenger.

Mange politiske valgt er et spørsmål om økonomiske prioriteringer. Det kan være vanskelig å få gjennomført alt man ønsker gitt økonomiske rammer som alle må forholde seg til. Demokratene understreker i den sammenheng at det å fjerne bomstasjonene ikke koster mer enn ca. 10 milliarder kroner pr. år. Det å fjerne bommene en uhyre viktig sak for Demokratene. Demokratene vil derfor prioritere å fjerne alle bomstasjonene på norske offentlige veier før vi setter av midler til andre formål.

Demokratene vil øke satsingen på gang- og sykkelveier. Det gir bedre folkehelse, færre biler og bedre klima.

Demokratene vil øke kontroll av tunge kjøretøy ved innreise til Norge, slik at veiene i Norge blir bedre sikret mot ulykker forårsaket av dårlig materiell. Det bør også kontrolleres at sjåførere ikke kjører på slavekontrakter som er ødeleggende for norske arbeidsplasser.

Kabotasje er transport mellom to steder i et annet land enn der hvor transportøren hører hjemme.

Demokratene sier et klart nei til kabotasjekjøring i Norge. Det gjelder også transportører fra andre EØS-land.

DEMOKRATENE VIL:

- Ha en betydelig økning i budsjettene til veibyging.
- Bruke bilrelaterte avgifter til drift og vedlikehold av veinettet.
- Finansiere veier uten bruk av bompenger.
- At riks- og stamveinettet må sikres med krabbefelt og skikkelige forbikjøringsmuligheter, og det må i større grad satses på fysisk skille mellom kjøreretningene.
- Avvise bruk av rushtidsavgifter og tilsvarende for å regulere bilbruk.
- Redusere avgiftene knyttet til drivstoff og bilhold.
- Øke vrakpanten i en tidsbegrenset periode for å fornye bilparken.
- Styrke arbeidet med ras- og viltsikring.
- Øke satsingen på gang- og sykkelveier.
- At det særlig langs riksveiene etableres et tilstrekkelig antall raste- og hvileplasser med en standard tilpasset yrkessjåførenes behov, for å lette overholdelse av kjøre- og hviletidsbestemmelsene.
- Ta miljøhensyn i all transportplanlegging. Det er særlig viktig å få redusert støyproblemer og stille krav om miljøvennlig teknologi og drivstoff.
- Sørge for et godt utbygd nettverk med ladestasjoner, herunder hurtigladdestasjoner som gjør det mulig å bruke ladbare biler også på lengre turer.

12.3 KOLLEKTIVTRANSPORT

Kollektivtransporten er viktig, særlig i byene, og Demokratene vil satse på bedre framkommelighet, god tilgjengelighet og lavere priser. Kollektivtilbudet må også gjøres mer tilgjengelig for personer med ulike funksjonshemninger.

Det er nødvendig med betydelige investeringer i Jernbaneverkets infrastruktur med dobbeltspor på viktige strekninger.

Flytrafikken står for en viktig del av persontransporten.

13. KULTUR, IDRETT OG MEDIEPOLITIKK

13.1 KULTURARVEN

Den norske kulturarven representerer store verdier og er med på å gi nasjonen og innbyggerne identitet og fellesskapsfølelse. Vår felles kulturarv er representert gjennom kulturminner, eiendommer, bygninger, musikk, kunst, litteratur og språk.

Hoveddelen av vår felles kulturarv forvaltes av private eiere. Deres positive innsats er av største betydning for fremtidig vern. Når staten krever undersøkelser for å lete etter kulturminner, må staten også bære kostnaden. I de tilfellene der staten freder private eller offentlige kulturminner, skal staten også bære kostnaden ved dette.

Eiere av fredede hus og anlegg har høyere forsikringskostnader. Dette bør kompenseres av staten, fordi det er staten som pålegger eierne å gjenreise bygget ved brann eller skade.

13.2 MUSIKK OG TEATER

Det er ikke et offentlig ansvar å produsere kulturelle opplevelser, men et offentlig ansvar å tilrettelegge for dem som leverer slike opplevelser. Derfor bør det i større grad stimuleres til frivillig innsats og brukerfinansiering, enn finansiering over offentlige budsjett.

Enkelte nasjonale og regionale institusjoner er viktige for landets identitet og bør som sådan holdes i hevd, uavhengig av hvilken aktivitet som til enhver tid foregår i bygningene. Disse institusjonene bør derfor gjøres mer uavhengig av svingningene i kulturtilbudet.

Demokratene går inn for økt satsing på kommunale musikk- og kulturskoler og at disse skolene skal lovfestes. Det må også gis øremerkede midler til disse skolene.

Vi vil støtte opp om våre filharmoniske orkestre på landsbasis, samt Kringkastingsorkesteret, Forsvarets distriktsmusikkorps, gardemusikken og støtte undervisning og læresteder i og for klassisk musikk.

13.3 OFFENTLIG STØTTE

Demokratene vil prioritere offentlig støtte til kulturformål som vanskelig kan overleve kommersielt, men som er viktige bestanddeler av den norske kulturarven. Demokratene vil videreføre den norske språkvarven som likestillte målformene, som bør sikres likelig plass i undervisningsplaner i skoleverket.

13.4 IDRETT

Demokratene vil føre en idrettspolitik som stimulerer mange til å være fysisk aktive og som samtidig ivaretar de som har talent til å kunne satse på idretten. Toppidrett og breddeidrett er gjensidig avhengige av hverandre. Derfor mener vi det skal være rom for å satse på begge deler. Vi vil sikre gode rammevilkår til idretten over hele landet. Vi ser idrettspolitikken i sammenheng med vår forebyggingsbaserte tilnærming til helsepolitikken.

13.5 TV, RADIO OG NRK

For å skape et fungerende demokrati er det viktig at mediene retter et kritisk lys på myndighetene og slipper til opposisjonelle stemmer. Dersom Norge skal være et demokrati bør ikke de største mediebedriftene kontrolleres av landets ledere. NrK blir dessverre kontrollert av den politiske eliten. De partiene som allerede er på Stortinget, får all oppmerksomhet, og partier som er i opposisjon til den etablerte eliten, ties i hjel.

NrK burde omorganiseres for å kunne fylle det ansvar en allmennkringkaster bør ha i vårt samfunn. Demokratene vil derfor dele opp NrK i to mediebedrifter som hver har en TV-kanal og en radiokanal. Den statlig eide kringkastingsandel av mediene skal reduseres slik at publikum får mer informasjon fra ikke-statseide medier. Det er ikke ønskelig at en statlig mediebedrift skal ensrette befolkningen i landet.

Ettersom NrK skal bistå befolkningen med å føre tilsyn med politikerne skal de to statlige mediebedriftene øverste ledere ikke velges av politikerne som mediebedriftene jo skal føre tilsyn med. I tråd med Demokratenes prinsipp om at makt skal flyttes fra eliten til folket skal lederne i disse mediebedriftene velges av lisensbetalerne. Dette og andre valg skal organiseres gjennom Altinn.

13.6 AVISER OG PRESSESTØTTE

En fri og uavhengig presse er en forutsetning for demokrati, ytringsfriheten og rettsstaten. For å sikre konkurranse og mangfold i mediene vil vi arbeide for størst mulig grad av etableringsfrihet i medienæringen. Ordinære konkurranseregler skal også gjelde for mediebedrifter.

Pressestøtten i Norge har som uttalt hensikt å sikre mangfoldet i pressen, ved å understøtte mindre aviser som trues av store aktører i sitt marked. Demokratene er likevel skeptisk til denne ordningen, da den lett kan sette avisene i et avhengighetsforhold til myndighetene. Demokratene vil derfor gradvis avvikle pressestøtten, og heller innføre skattemessige fordeler som gjelder likt for alle aktørene i markedet. Da blir den økonomiske drahjelpen nøytral, lik for alle og ikke underlagt skjønn.

13.7 FILM

Demokratene ser film som en mulig vekstnæring og ønsker at dette kan bli et av flere eksempler på kreative næringer som på sikt kan gi landet et styrket kulturliv. Så lenge det finnes støtteordninger til produksjon av film, skal disse ha som formål å nå et størst mulig publikum og utløse mest mulig privat kapital.

Norske filmproduksjoner som når det internasjonale markedet vil kunne gi en markedsføringseffekt for landet, samtidig som det styrker de norske kulturnæringene.

DEMOKRATENE VIL:

- At det skal gis incitamentet slik at det lønner seg å investere i eller støtte filmproduksjon.
- At offentlig støtte skal stimulere til å treffe et større og mer variert publikum og til at produksjonen blir mindre avhengig av offentlige midler.

14. RELIGION OG ETIKK

14.1 KRISTENDOMMEN OG GRUNNLOVEN

Kristendommen har i mer enn 1000 år vært en hjørnestein i norsk tradisjon og kultur. I vår tid, mens våre livsverdier og vår vestlige kultur er under press, mener Demokratene at kristendommen er et bolverk for å beskytte vår kulturarv og våre grunnleggende verdier som samfunnet er bygget på.

Kristendommen må derfor ha en særstilling i forhold til andre religioner. Det konfesjonsbundne kristendomsfaget bør derfor gjeninnføres i norsk grunnskole, i tillegg til et objektivt religionsfag.

14.2 TROSSAMFUNN

Mange trossamfunn dekker mange menneskers åndelige behov, og er ofte en fruktbar ressurs for lokalsamfunnet. Vi ser det som ønskelig at fremmedkulturelle trossamfunn blir mindre avhengige av statlig støtte, og vi vil legge til rette for gode fradragsordninger for frivillige gaver.

14.3 ISLAM

Demokratene tar sterk avstand fra Islam som en politisk retning og ideologi. Islam er ikke bare en åndelig religion, den domineres av en politisk ideologi som bl.a. truer trosfriheten, da det er et uttalt forbud i Islam mot å forlate troen eller konvertere til en annen religion. I mange muslimske land er det dødsstraff for å konvertere til for eksempel kristendom.

Demokratene mener det er nødvendig å adressere disse utfordringene som en del av kampen for å bevare Norge som et land med humanistiske og kristne verdier. Dersom det ikke tas skritt for å stanse den muslimske innvandringen til Norge, vil Norge få et flertall av muslimske innbyggere innen overskuelig fremtid. Norge vil bli

et islamsk land og vil fullstendig endre karakter dersom denne innvandringen ikke stoppes.

Framveksten av islamistiske miljøer i Norge har også økt terrorfaren, da enkelte muslimske talsmenn åpent har hyllet islamsk terrorisme og kommet med dårlig skjulte trusler mot norske borgere.

14.4 NORRØN KULTURARV

Den norrøne kulturarven er en viktig del av Norges historie. Det er derfor viktig at kunnskap om og respekt for den norrøne kulturarven bevares.

15. ARBEID OG VELFERD

15.1 ARBEIDSLIV

Et sterkt trepartssamarbeid mellom arbeidsgiversiden, arbeidstakersiden og myndighetene har vist seg å være vellykket for å sikre forutsigbare rammevilkår, nødvendig moderasjon og evne til omstilling. Demokratene mener at et godt og velfungerende trepartssamarbeid forutsetter at alle berørte parter blir hørt og behandlet som likeverdige aktører i samarbeidet. Demokratene går inn for full organisasjons og avtalefrihet og forholder seg til inngåtte avtaler i arbeidslivet.

Organisasjonsfrihet skal respekteres. Dersom uorganiserte fremforhandler egne avtaler blir dette gjerne karakterisert og gjennomført som rene «trynetillegg», selv der kvalifikasjonene er like. Uorganiserte i bedrifter med tariffavtale vil uansett bli med i den kollektive lønnsdannelsen. Noe annet vil ingen av de 4 arbeidstakerorganisasjonene akseptere. Det er opp til arbeidstakerorganisasjonene selv å overbevise de uorganiserte om å bli organisert. I bedrifter med kun uorganiserte arbeidstakere, vil «trynetilleggene» rå.

Demokratene skal jobbe for balanserte løsninger som ivaretar både arbeidstakers arbeidsgivers behov.

Vi vil sørge for overordnede regelverk som gir gode vilkår for arbeidstagerne og hindrer sosial dumping. Vi vil føre en politikk som gjør bedrifter til gode arbeidsplasser. Samtidig vil vi sørge for at vi ikke pålegger bedriftene krav som de ikke kan overholde uten at det går ut over lønnsomheten.

Streikeretten og lockoutretten skal bevares som virkemidler i en konflikt mellom arbeidstakere og arbeidsgivere.

EØS-avtalen gjør det mulig for utenlandske arbeidstagerne å konkurrere om norske jobber. Det er forståelig at folk søker seg dit det er gode lønninger. Men for stor arbeidsinnvandring fører til sosial dumping. Demokratene ønsker derfor å begrense arbeidsinnvandringen. Dette gjøres best ved å gå ut av EØS og Schengen. Import av utenlandsk arbeidskraft skal kvotereguleres. Størrelsen på kvotene skal fastsettes i samarbeid mellom partene i arbeidslivet og økonomiske eksperter.

15.2 MIDLERTIDIG ANSETTELSE

Demokratene er i mot midlertidige ansettelser da dette har vist seg å føre til mer midlertidighet og usikkerhet framfor faste ansettelser.

15.3 NAV

NAV må forbedres på alle nivåer, og saksbehandlingstiden må ned.

Demokratene ønsker en arbeids- og velferdsforvaltning som bidrar til å nå målsettingen om flere i arbeid – færre på trygd. Et velfungerende NAV er selve forutsetningen for at fellesskapets velferdsgoder forvaltes på en god og riktig måte. NAV må styrkes og stilles større krav til, slik at brukerne opplever et samlet offentlig tilbud som gir best mulig målrettet hjelp så tidlig som mulig.

Demokratene mener en grunnleggende holdning må være at alle skal bidra etter evne for å sikre gode, og bærekraftige velferdsordninger i fremtiden. Dagens velferdssystem baserer seg, i utgangspunktet, på prinsippet om at alle som kan, skal klare seg selv, leve av egen inntekt og ta vare på seg selv og sin egen familie. De som

ikke makter dette av blant annet helsemessige årsaker skal få hjelp av fellesskapet til å leve et verdig liv.

Vi vil ha et velferdssystem som sikrer den enkelte rett ytelse til rett tid. Det må imidlertid stilles krav ved utbetaling av offentlige midler, slik at oppmerksomheten rettes mot dem som trenger dem mest. Utvidelsen av EU i 2004, samt at vi har fri flyt av arbeidskraft innen EØS-området, har ført til at norske velferdsordninger er under press.

Økt arbeidsinnvandring fra EØS-land og rask opptjening av velferdsgoder har ført til økt eksport av enkelte velferdsordninger. Fordi norske stønader er fastsatt i forhold til norske priser og lønninger, gir dette svært god kjøpekraft i enkelte andre land. Demokratene mener at det er behov for å si opp EØS-avtalen.

15.4 OFFENTLIG TJENESTEPENSJON

Det burde være en klar intensjon ved innføringen av nytt pensjonssystem at mottaker av ytelsen kan sette seg inn i bakgrunnen for ytelsen, beregningsmåte og størrelsen på ytelsen, men det hersker liten tvil om at pensjonsreformen har sørget for et mer komplisert og uoversiktlig pensjonssystem. Det er uheldig at vi har fått forskjellige pensjonssystemer i privat og offentlig sektor. Demokratene mener det er behov for å endre de offentlige tjenestepensjonene slik at det blir samsvar mellom pensjonssystemet i privat og offentlig sektor. Offentlig tjenestepensjon må innrettes slik at den kan opptjenes og tillegges folketrygdens ytelser uten samordning. Dette vil sikre fleksibilitet og mulighet for offentlig ansatte til å kombinere pensjon og arbeidsinntekt.

15.5 OBLIGATORISK TJENESTEPENSJON (OTP)

Demokratene mener alle personer i lønnet arbeid skal få ta del i opptjent OTP fra første arbeidsdag og fra første krone på skattbar inntekt, uavhengig av stillingsprosent.

15.6 SØNDAGSÅPNE BUTIKKER

Sett i et kristenkulturelt og sedvanlig perspektiv, bør generelt søndagsåpne butikker unngås.

15.7 BEMANNINGSBYRÅENE

Liberaliseringen av bemanningsbransjen i 1999 som tidligere var regulert gjennom Sysselsettingsloven, bør reverseres.

16. INDUSTRI OG NÆRINGSPOLITIKK

16.1 INDUSTRI OG NÆRINGSLIV.

Hovedoppgaven i næringspolitikken er å stimulere til økt verdiskaping i næringslivet.

Det er de innovative småbedriftene som skaper de fleste arbeidsplassene i landet vårt. Vi skal arbeide for at denne skapende/utviklende delen av norsk næringsliv skal få rammebetingelser som gir grunnlag for vekst. Det betyr blant annet et forenklet regelverk som gir mindre papirarbeid.

Demokratene vil etablert et nytt innovasjonsfond og et rådgivningsorgan ledet av næringslivsledere som har lykket i å skape egne bedrifter. Dette organet kan vurdere idéer, gi råd, tildele startmidler i form av tilskudd og/eller billige lån, hjelpe gründere gjennom papirmølla og bistå med patentsøknader.

Med stadig sterkere internasjonal konkurranse om rammebetingelser, samt mer mobil kapital, er det viktig å føre en næringspolitikk som gjør det lønnsomt og attraktivt for bedrifter å drive sin virksomhet i og fra Norge. Vi vil sørge for løsninger der staten oppmuntrer private investorer til å satse risikokapital på teknologiutvikling og kompetanseheving.

17. OLJE OG ENERGIPOLITIKK

17.1 PETROLEUMS VIRKSOMHETEN

Mye av velstanden i Norge kan, direkte eller indirekte, føres tilbake til den vellykkede utvinningen av olje og gass i Nordsjøen. Selv om dette er en begrenset ressurs som en dag tar slutt, ønsker Demokratene en fortsatt sterk satsing på olje og gass på norsk sokkel. Det betyr at man må åpne for nye leteområder og opprettholde et sterkt fokus på miljø og sikkerhet.

Demokratene vil arbeide for at videre satsing skjer med den ytterste varsomhet, og at det stilles strenge krav til næringen når den ekspanderer videre nordover.

17.2 ENERGI

Trygg og stabil energiforsyning er en forutsetning for at folk skal kunne leve gode liv og drive næringsvirksomhet i hele landet. Utbyggingen av et robust el-nett er en prioritert oppgave for Demokratene og en forutsetning for forsyningsikkerhet, utbygging av fornybar energi og ny næringsutvikling.

Demokratene sier nei til ACER og bygging av strømkabler til utlandet! Norge har den reneste formen for fornybar energi – vannkraft. Denne skal opprustes og brukes i vårt land, slik at bedrifter, kraftforedlende industri og private husholdninger er sikret en stabil og forutsigbar strømforsyning. Avgiftsnivået på strøm må ned for å sikre at både næringslivet og den vanlige forbruker har levelige strømkostnader.

Salg av strøm til utlandet skal ikke gå på bekostning av innbyggere og næringsliv i Norge.

Nettleie skal ikke koste mer enn selvkost.